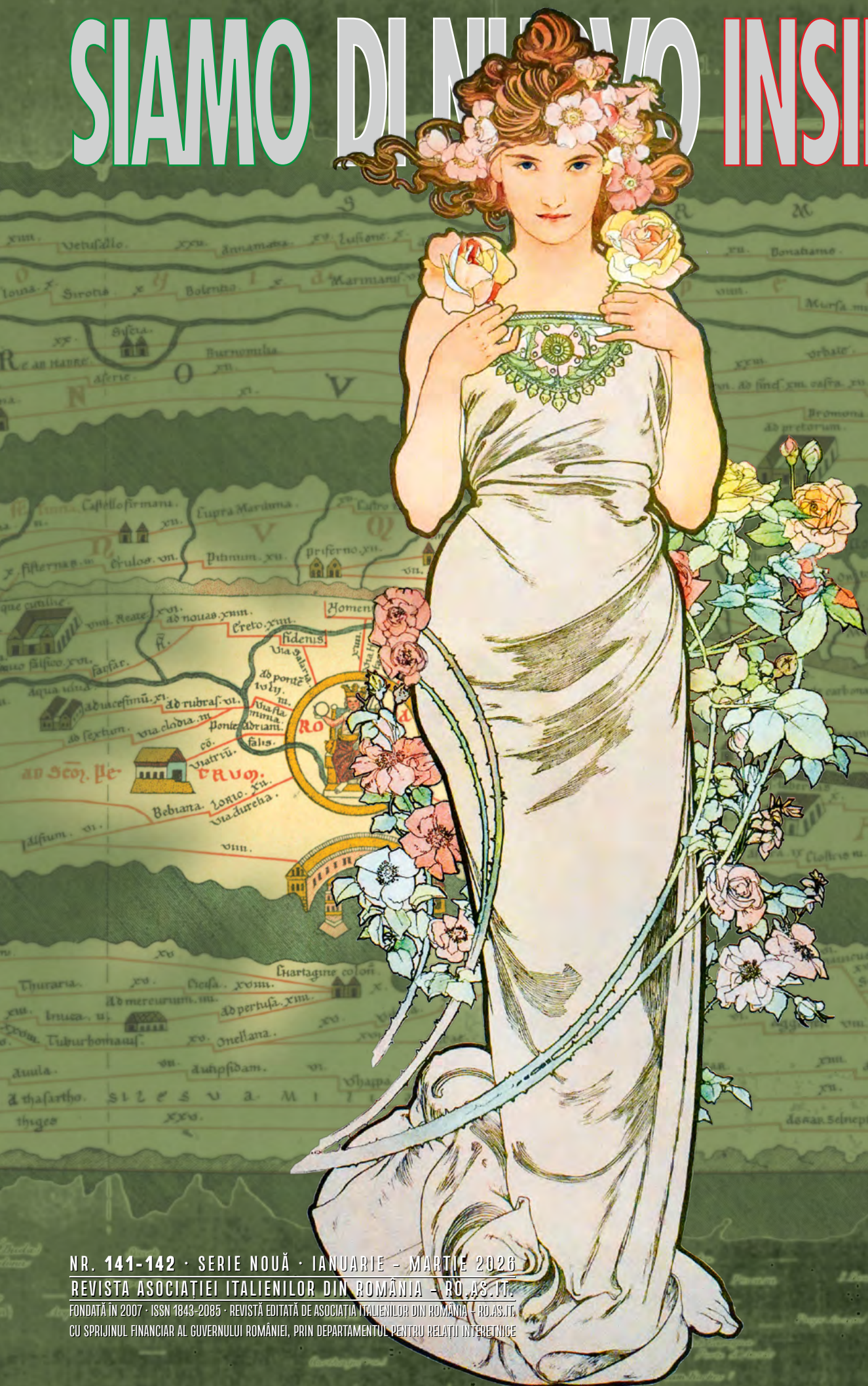

SIAMO DI NUOVO INSIEME

NR. 141-142 • SERIE NOUĂ • IANUARIE - MARTIE 2026
REVISTA ASOCIAȚIEI ITALIENILOR DIN ROMÂNIA - RO.AS.IT.
FONDATĂ ÎN 2007 • ISSN 1843-2085 • REVISTĂ EDITATĂ DE ASOCIAȚIA ITALIENILOR DIN ROMÂNIA - RO.AS.IT.
CU SPRIJINUL FINANCIAR AL GUVERNULUI ROMÂNIEI, PRIN DEPARTAMENTUL PENTRU RELATII INTERETNICE

Inceputul anului, cu frumoasele evenimente desfășurate în Italia și sărbătoarea femeii și a primăverii, ne-a abătut un pic atenția de la tragediile care se întâmplă pe mapamond, unele foarte aproape de noi. Am lăsat în urmă faimosul și îndrăgitul Carnaval venețian, inclus în calendarul de evenimente anuale al RO.AS.IT. ca o activitate tradițională cu caracter identitar, dar și Jocurile Olimpice de Iarnă desfășurate în Italia, la Milano-Cortina, care ne-au adus și satisfacția reușitei sportivilor italieni care au câștigat multe medalii în competiții, atât la Jocurile Olimpice, cât și la cele Paralimpice.

Acum suntem în pragul Sărbătorilor Pascale pentru care ne-am pregătit fizic și spiritual, cu speranța în promisiunile de a fi mai buni, mai drepti, mai corecți față de aproapele nostru și mai ales față de noi înșine, așa cum Învățătorul Iisus ne îndeamnă. Este încă primăvară, anotimpul reînnoirii, al naturii care înflorește, dându-ne speranță și potolindu-ne spaimele și neputințele, pentru ca viața noastră să intre în normalitatea pe care ne-o dorim mai mult ca oricând, ca în vremurile de PACE, din păcate prea scurte în istoria omenirii.

Este dorința noastră îndreptățită să nu ne trezim dimineața cu știri care anunță un nou conflict, o nouă invazie teritorială, un nou război în care mor oameni nevinovați. Este spaima care ne ține cu sufletul tremurând aceea ca România să nu fie cumva și mai mult afectată și târâtă în conflicte care nu sunt ale ei. Să nu uităm că poporul român, din care face parte și minoritatea etnică italiană, nu a fost și nu este un popor conflictual, nu a fost un popor cotropitor, ci unul care și-a apărât cât a putut dreptul de a exista.

Cu gânduri bune de pace și prosperitate, dorim tuturor cititorilor noștri un Paște cât mai liniștit și mai îmbelșugat, sărbătorit cu cei dragi alături, în jurul mesei, cu bucurie, liniște și recunoștință!

Dep. Ioana Grosaru,
Președinte Asociația Italienilor din România – RO.AS.IT.

L'inizio dell'anno, con i bellissimi eventi organizzati in Italia e con la Festa della Donna e della primavera, ha distolto un po' la nostra attenzione dalle tragedie che stanno avvenendo nel mondo, alcune delle quali molto vicine a noi. Ci siamo lasciati alle spalle il famoso e amato Carnevale di Venezia, inserito nel calendario degli eventi annuali della RO.AS.IT. come attività tradizionale e identitaria, ma anche i Giochi Olimpici Invernali svoltisi in Italia, a Milano-Cortina, che ci hanno regalato la soddisfazione del successo degli atleti italiani, vincitori di numerose medaglie nelle competizioni, alle Olimpiadi come alle Paralimpiadi.

Ora siamo alle porte delle festività Pasquali, per le quali ci siamo preparati fisicamente e spiritualmente, con la speranza di essere più buoni, più giusti, più corretti nei confronti del prossimo e soprattutto di noi stessi, come ci esorta a fare il Maestro Gesù. È ancora primavera, la stagione del rinnovamento, della natura che fiorisce, che ci dona speranza e placa le nostre paure e debolezze, affinché la nostra vita torni alla normalità che desideriamo più che mai, come nei tempi di PACE, purtroppo troppo brevi nella storia dell'umanità.

È un nostro legittimo desiderio quello di svegliarci al mattino senza apprendere notizie di un nuovo conflitto, di una nuova invasione territoriale, una nuova guerra in cui muoiono persone innocenti. Il timore che ci fa sussultare il cuore è che la Romania possa essere coinvolta ancora di più e trascinata in conflitti che non le appartengono. Non dimentichiamo che il popolo romeno, di cui fa parte anche la minoranza italiana, non è stato e non è un popolo conflittuale, non è stato un popolo invasore, ma un popolo che ha difeso come ha potuto il proprio diritto di esistere.

Con pensieri di pace e prosperità, auguriamo a tutti i nostri lettori una Pasqua serena e ricca, da festeggiare con i propri cari, seduti a tavola con gioia, serenità e gratitudine!

Dep. Ioana Grosaru
Presidente dell'Associazione degli Italiani di Romania – RO.AS.IT.

de
Ioana Grosaru

traduzione
Clara Mitola

CÂTEVA GÂNDURI

IANUARIE · MARTIE

SIAMO DI NUOVO INSIEME

FONDATA ÎN 2007

NR. 141-142 · SERIE NOUĂ
IANUARIE - MARTIE
2026

ISSN 1843-2085

Revistă editată de
Asociația Italianilor din
România - RO.AS.IT.
cu sprijinul financiar al
Guvernului României, prin
Departamentul pentru Relații
Interetnice

Membri fondatori

Mircea Grosaru
Ioana Grosaru

Director
Ioana Grosaru

Redactor-șef
Olivia Simion

Redactori
Clara Mitola
Mihaela Profiriu Mateescu

Design & producție
squaremedia.ro

Răspunderea pentru conținutul
articolelor aparține exclusiv autorilor.

© 2026 Asociația Italianilor din România
- RO.AS.IT. © Nicio parte din această
publicație nu poate fi reprodusă sau
transmisă în niciun mod, sub nicio
formă, fără consimțământul scris al
deținătorilor de copyright.

Asociația Italianilor
din România - RO.AS.IT.
asociație cu statut de utilitate publică
Str. I.L. Caragiale nr. 24
020045 București
Tel.: +4 0372 772 459
Fax: +4 021 313 3064
secretariat@roasit.ro

www.roasit.ro

ACTUALITATE / ATTUALITÀ

foto: RO.AS.IT.

- 04 | Evocări pe unde de operă · Evocazioni sulle onde dell'opera
- 06 | Încă un reprezentant al minorității italiene trece la veșnicie · Un altro rappresentante della minoranza italiana si è spento
- 07 | La carnaval cu zeii · Al carnevale con gli dei
- 10 | Un eveniment muzical cu și despre doamne · Un evento musicale con e sulle signore

CULTURĂ / CULTURA

foto: RO.AS.IT.

- 12 | Pe urmele constructorilor și arhitecților italieni. Despre meseriași și specialiști ai zidurilor. Partea a opta · Sulle tracce di costruttori e architetti italiani. Su operai e specialisti delle costruzioni. Parte ottava
- 16 | Dialoghi letterari. Il western metafisico di Alessandro Baricco · Dialoguri literare. Westernul metafizic al lui Alessandro Baricco
- 19 | Carnavalul, Fiesta Iernii · Il Carnevale, la Festa dell'Inverno
- 24 | Roma-Paris: 70 de ani de prietenie · Roma-Parigi: 70 anni di amicizia
- 29 | De la migrație la mecenat: Angelo Adreani și teatrul din Râmnicu Vâlcea · Dalla migrazione al mecenatismo: Angelo Adreani e il teatro di Râmnicu Vâlcea
- 34 | Primavera in Italia: riti, feste e tradizioni di una stagione che rinasce · Primăvara în Italia: ritualuri, sărbători și tradiții ale unui anotimp ce renaște

SOCIETATE / SOCIETÀ

foto: wikipedia.org

- 40 | Pagina școlii. Vizită din Taranto la Casa d'Italia · Pagine di scuola. Visita da Taranto a Casa d'Italia
- 42 | Itinerario turistico. Il Parco di Pratolino e il suo Colosso · Itinerar turistic. Parcul Pratolino și Colosul său
- 47 | Ricette. Il Nardone di Vaglia, torta di pane rappreso · Rețete. Nardone di Vaglia, prăjitură din pâine întărită

Evocări pe unde de operă

Respectând tradiția anilor precedenți, Asociația Italienilor din România - RO.AS.IT. a dedicat primul eveniment din calendarul de activități pe 2026 comemorării membrilor care, din păcate, au plecat dintre noi, dar a căror contribuție a ajutat la dezvoltarea asociației de-a lungul anilor, activitatea lor culturală și științifică rămânând peste ani mărturie a valorii comunității istorice italiene din România.

Salonul, intitulat „Evocări”, a debutat cu un serviciu religios, deopotrivă ortodox și catolic, oficiat de pr. Daniel Bulai, paroh la Biserica Italiană din București, și de pr. Gheorghe Mihai, paroh la Biserica Popa Tatu, pentru că în comunitatea italiană istorică din țara noastră avem membri atât catolici, cât și ortodocși.

A urmat un film comemorativ care ne-a amintit de personalitățile și prietenii care ne-au fost alături cu devotament în activitățile desfășurate în trecut și a căroră le-am adus un pios omagiu cu această ocazie. De aceea, concertul care a urmat a fost dedicat memoriei lor. Un concert de muzică de operă susținut de studenții doamnei prof. univ. dr. Bianca Luigia Manoleanu de la Universitatea Națională de Muzică din București, care, ca de obicei, au încântat publicul cu talentul și dedicarea lor: Isabela Stănescu, Rareș Trufea, Teodora Grumeza, Liviu Zăhăreșcu, Iulia Munteanu, Mariia Velia, Bianca Vlad, Rozalba Sandu, Ștefan Nicolae. I-a acompaniat la pian și de data aceasta, cu căldură și virtuozitate, doamna conf. univ. dr. Raluca Ouatu.

Întâlnirea a fost onorată de prezența Excelenței Sale, doamna Laura Aghilarre, Ambasadoare a Republicii Italiene în România, care a transmis salutul său celor prezenți.

Ne bucurăm să publicăm câteva rânduri cu impresiile lăsate de eveniment pe care ni le-a transmis doamna ing. Liliana Radu: „Programul a reușit să îmbine armonios amintirea colegilor

Rispettando la tradizione degli anni passati, l'Associazione degli Italiani di Romania - RO.AS.IT. ha dedicato il primo evento del calendario delle attività del 2026 alla commemorazione dei membri che purtroppo ci hanno lasciato ma il cui contributo ha aiutato lo sviluppo dell'associazione nel corso degli anni, e la cui attività culturale e scientifica rimane nel tempo testimonianza del valore della comunità storica italiana di Romania.

de
Olivia Simion

traduzione
Clara Mitola

foto
RO.AS.IT.

Il salone, intitolato «Evocazioni», si è aperto con una celebrazione religiosa sia ortodossa che cattolica, celebrata da padre Daniel Bulai, parroco della Chiesa Italiana di Bucarest, e da padre Gheorghe Mihai, parroco della Chiesa Popa Tatu, poiché nella comunità italiana storica del nostro paese abbiamo membri sia cattolici che ortodossi.

È seguito un filmato commemorativo, in ricordo delle personalità e degli amici che ci

plecați pentru totdeauna dintre noi și perspectiva optimistă a viitorului reprezentat de tânăra generație în plină ascensiune. [...] Începutul de an este întotdeauna și un bun prilej de a ne face planuri de viitor și de a dovedi că tânăra generație este alături de noi și ne ajută să privim cu optimism spre noi perspective. [...] Acest spectacol ne-a oferit, la fel ca în numeroasele ocazii precedente, prilejul de a constata că seriositatea muncii, talentul și devotamentul dau întotdeauna rezultate apreciable, cu largi perspective pentru viitor.”

hanno affiancato con devozione nelle attività svolte in passato e ai quali abbiamo reso un devoto omaggio in quest'occasione. Perciò, il concerto che è seguito, è stato dedicato alla loro memoria. Un concerto di musica lirica tenuto dagli studenti della prof.ssa Bianca Luigia Manoleanu dell'Università Nazionale di Musica di Bucarest, che hanno incantato come sempre il pubblico con il loro talento e la loro dedizione: Isabela Stănescu, Rareș Trufea, Teodora Grumeza, Liviu Zăhărașescu, Iulia Munteanu, Mariia Velia, Bianca Vlad, Rozalba Sandu, Ștefan Nicolae. Ad accompagnarli al pianoforte, anche questa volta con calore e virtuosismo, la prof.ssa Raluca Ouatu.

L'incontro è stato onorato dalla presenza di Sua Eccellenza Laura Aghilarre, Ambasciatrice della Repubblica Italiana in Romania, che ha salutato tutti i presenti.

Abbiamo il piacere di pubblicare alcune righe contenenti le impressioni sull'evento che ci sono state inviate dall'ingegnere Liliana Radu: «Il programma è riuscito a combinare armoniosamente il ricordo dei colleghi che ci hanno lasciato per sempre e la prospettiva ottimistica del futuro rappresentato dalle giovani generazioni in piena ascesa. [...] L'inizio dell'anno è sempre una buona occasione per fare progetti futuri e dimostrare che i giovani sono al nostro fianco e ci aiutano a guardare verso nuove prospettive con ottimismo. [...] Questo spettacolo ci ha offerto, come in molte occasioni precedenti, l'opportunità di constatare come la serietà del lavoro, il talento e la dedizione diano sempre risultati apprezzabili, con ampie prospettive per il futuro».

Evocazioni sulle
onde dell'opera

Încă un reprezentant al minorității italiene trece la veșnicie

Cu profundă tristețe, anunțăm plecarea dintre noi a doamnei Natividad Murariu – draga noastră Nati, așa cum o știam cu toții.

La vârsta de 85 de ani, Nati lasă în urmă amintirea unui om deosebit, jovial și a unui membru activ al Asociației Italienilor din România – RO.AS.IT. Foarte mândră de originile sale italiene, era nelipsită și implicată în proiectele noastre atât timp cât au ținut-o puterile. Plecarea ei reprezintă o pierdere imensă pentru comunitate și pentru toți cei care au cunoscut-o.

Drum lin în lumină, Nati! Vei rămâne mereu în sufletele noastre și vom păstra cu căldură în amintire numeroasele deplasări, activități și evenimente în care ne-ai fost alături.

Dumnezeu să o ierte și să o odihnească în pace!

Con profunda tristezza, annunciamo la scomparsa di Natividad Murariu – la nostra cara Nati, come la conoscevano tutti.

A 85 anni, Nati ci lascia il ricordo di una persona unica, gioviale, uno dei membri più attivi dell'Associazione degli Italiani di Romania – RO.AS.IT. Orgogliosissima delle sue origini italiane, è sempre stata presente ed implicata nei nostri progetti, fino a quando ne ha avuto la forza. La sua dipartita rappresenta un'immensa perdita per la comunità e per chiunque l'abbia conosciuta.

Che la terra ti sia lieve, Nati! Rimarrai sempre nei nostri cuori e ricorderemo sempre con affetto i numerosi viaggi, le attività e gli eventi in cui ci sei stata accanto.

Che Dio la perdoni e le doni l'eterno riposo.

de
Olivia Simion

traduzione
Clara Mitola

foto
RO.AS.IT.

Un altro rappresentante della minoranza italiana si è spento

IANUARIE · MARTIE

La carnaval cu zeii

de
Olivia Simion

traduzione
Clara Mitola

foto
RO.AS.IT.

Spiritul Carnavalului de la Venetia a revenit la Casa d'Italia din București în 7 februarie 2026, de data aceasta însoțit de cel al jocurilor olimpice și al fascinantei mitologii a Greciei antice, iar asta pentru că tema Carnavalului venețian din acest an a fost „Olimpul: la originile jocului”, o temă menită să celebreze anul olimpic și Jocurile Olimpice de iarnă ce erau în plină desfășurare la Milano-Cortina d'Ampezzo chiar în acea perioadă.

Așadar Casa d'Italia s-a umplut de personaje mitologice mici și mari, generații diferite care s-au adunat să se bucure împreună de muzică și dans. Elevii clasei a I-a B, zisă „I bacetti”, a doamnei învățătoare Claudia Ruiu de la Liceul Teoretic „Dante Alighieri” din București, au fost sufletul petrecerii și ne-au împărtășit din entuziasmul lor. Nici tinerii nu s-au lăsat mai prejos: ne-am putut bucura de muzica interpretată de elevii de la Colegiul Național de Muzică „George Enescu”: Maria Diana Ene, Daria Enăchescu, Andrei Cozma și Alexandru Dumitru și am putut admira lucrările tinerilor din comunitatea italiană pe tema carnavalului: Sabina Theodora Vasile-Halip, Serena Puglisi și Alin Mezaroba.

Un moment special al petrecerii ne-a fost oferit de ansamblul „Kymata” al Uniunii Elene din România, care ne-a prezentat măștile, costumele și dansurile lor tradiționale. Tombola

Lo spirito del Carnevale di Venezia è tornato alla Casa d'Italia di Bucarest il 7 febbraio 2026, accompagnato stavolta da quello dei giochi olimpici e dal fascino della mitologia dell'Antica Grecia, dal momento che quest'anno il tema del Carnevale veneziano è stato «Olympus - alle origini del gioco», un tema che ha inteso celebrare l'anno olimpico e le Olimpiadi invernali in pieno svolgimento a Milano-Cortina d'Ampezzo, proprio in quel periodo.

Così, Casa d'Italia si è riempita di personaggi mitologici grandi e piccoli, generazioni diverse che si sono riunite per godersi insieme musica e ballo. Gli alunni della classe I B, detta «I bacetti», della maestra Claudia Ruiu del Liceo Teorico «Dante Alighieri» di Bucarest, sono stati l'anima della festa e ci hanno trasmesso tutto il loro entusiasmo. Anche i ragazzi più grandi non sono stati da meno e abbiamo potuto godere della musica interpretata dagli studenti del Collegio Nazionale di Musica «George Enescu», Maria Diana Ene, Daria Enăchescu, Andrei Cozma e Alexandru Dumitru, oltre a poter ammirare i lavori dei giovani della comunità italiana sul tema del carnevale, realizzati da Sabina Theodora Vasile-Halip, Serena Puglisi e Alin Mezaroba.

Un momento speciale della festa ci è stato offerto dall'ensemble «Kymata» dell'Unione Ellenica di Romania, che ci ha presentato le maschere, i costumi e le danze della loro tradizione. Anche quest'anno la consueta tombola ha catturato l'interesse dei partecipanti, insieme alle «chiacchiere», il dolce tradizionale del carnevale. Non sono mancati momenti educativi: una presentazione sulla mitologia greca e sui giochi

Al carnevale con gli dei

obișnuită a acaparat și în acest an interesul participanților, alături de „chiacchiere”, dulcele tradițional de carnaval. Au fost și momente educative: o prezentare despre mitologia greacă și despre jocurile olimpice, precum și una despre măștile și personajele tradiționale de carnaval din Peninsula, susținută de domnul Rino Giancola.

La final, concursul de costume și-a desemnat câștigătorii din rândul copiilor și adulților, iar istoria s-a rescris: Apollo l-a detronat pe Zeus. Cei care au primit cele mai multe voturi din partea participanților au fost premiați cu câte o medalie și s-a lăsat cu mult confetti.

Carnavalul este una dintre cele mai dragi tradiții italiene pe care Asociația Italianilor din România – RO.AS.IT. le păstrează și le organizează în fiecare an și care ne aduc mai aproape de Italia de fiecare dată. Așa cum sublinia doamna deputat Ioana Grosaru, președinta asociației, „anul acesta, prin evenimentul nostru, ne-am simțit și mai aproape de Italia, făcând legătura cu

olimpici, nonché una sulle maschere e i personaggi tradizionali del carnevale della Penisola, tenuta dal signor Rino Giancola.

Alla fine, il concorso di costumi ha designato i vincitori tra bambini e adulti, e la storia è stata riscritta: Apollo ha spodestato Zeus. Coloro che hanno ricevuto il maggior numero di voti dai partecipanti sono stati premiati con una medaglia e sono stati lanciati molti coriandoli.

Quella del carnevale è una delle tradizioni italiane più care, che l'Associazione degli Italiani di Romania – RO.AS.IT. conserva e organizza ogni anno, e che ci avvicina ogni volta di più all'Italia. Come sottolineava la deputata Ioana Grosaru, presidente dell'associazione, «quest'anno, grazie al nostro evento, ci siamo sentiti ancora più vicini all'Italia, collegandoci all'evento mondiale dei Giochi Olimpici ospitati dalla Penisola, per dimostrare che le emozioni si vivono con intensità in ogni occasione e in ogni luogo dove scorre anche solo un po' di sangue italiano».

un eveniment mondial, Jocurile Olimpice găzduite de Peninsulă, pentru a dovedi că emoțiile se trăiesc cu intensitate în orice ocazie și în orice loc, acolo unde curge sânge de italian cât de puțin”.

Câteva zile mai târziu, spiritul olimpic a poposit și la Colegiul Național „Ion Neculce”, acolo unde a devenit deja tradiție ca Asociația Italianilor din România – RO.AS.IT. să sprijine Carnavalul organizat de elevi și profesori. Și pentru această ediție elevii s-au străduit să aducă atmosfera Carnavalului venețian la București, pregătind momente artistice, prezentări educative, costume și mici scenete interdisciplinare, pe tema carnavalului din acest an. Astfel, am putut afla mai multe despre jocurile olimpice antice și moderne, despre zeii mitologiei grecești și ne-am putut bucura împreună de dulcele de carnaval. Felicitări tuturor elevilor și profesorilor implicați în desfășurarea acestui eveniment, în special doamnei prof. Nicoleta Silvia Ioana, cea care a inițiat această tradiție la Colegiul Național „Ion Neculce”.

Qualche giorno dopo, lo spirito olimpico è arrivato anche al Collegio Nazionale «Ion Neculce», dove è ormai tradizione che l'Associazione degli Italiani di Romania – RO.AS.IT. sostenga il Carnevale organizzato dagli allievi e dai professori. Anche per questa edizione gli studenti si sono impegnati a ricreare l'atmosfera del Carnevale veneziano a Bucarest, preparando momenti artistici, presentazioni didattiche, costumi e piccole scenette interdisciplinari sul tema del carnevale di quest'anno. In questo modo, abbiamo potuto scoprire di più sui giochi olimpici antichi e moderni, sugli dei della mitologia greca e abbiamo potuto goderci insieme i dolci tipici del carnevale. Congratulazioni a tutti gli studenti e gli insegnanti implicati nella realizzazione di questo evento, in particolare alla prof.ssa Nicoleta Silvia Ioana che ha inaugurato questa tradizione al Collegio Nazionale «Ion Neculce».

Un eveniment muzical cu și despre **doamne**

O veritabilă sărbătoare a doamnelor a avut loc la Casa d'Italia în data de 8 martie 2026, când Asociația Italianilor din România - RO.AS.IT. și-a invitat oaspeții să celebreze împreună Ziua Internațională a Femeii, cu flori, voie bună, un pahar de prosecco și muzică de calitate.

Doamna deputat Ioana Grosaru, președintele Asociației Italianilor din România - RO.AS.IT., a deschis întâlnirea cu urări pentru femei, în toate versiunile lor, de mame, fiice, surori, iubite, și cu o poezie de Nichita Stănescu în interpretarea Liane Ceterchi. Nu a lipsit nici Lorenzo de' Medici, cu a lui odă pentru tinerețe și trăirea prezentului, în interpretarea doamnei Angela Tomaselli. Dar, pentru că viața nu e mereu despre flori și bucurie, această întâlnire a fost și un bun prilej pentru a crește gradul de conștientizare asupra problemelor de sănătate cu care se confruntă femeile și importanța prevenției, a informării și a sprijinului de care au nevoie cele și cei care se confruntă cu afecțiuni grave.

Salonul de primăvară a îmbinat armonios atât partea de întâlnire și socializare, cât și omagiul adus femeilor compozitoare din România, în general, și din comunitatea italiană istorică, în special,

Una vera e propria festa delle donne si è svolta a Casa d'Italia nella giornata dell'8 marzo 2026, quando l'Associazione degli Italiani di Romania - RO.AS.IT. ha invitato i suoi ospiti a celebrare insieme la Giornata Internazionale della Donna, con fiori, buon umore, un bicchiere di prosecco e musica di qualità.

La deputata Ioana Grosaru, presidente dell'Associazione degli Italiani di Romania - RO.AS.IT. ha aperto l'incontro offrendo i suoi auguri alle donne in tutte le loro versioni, come madri, figlie, sorelle, mogli, e con una poesia di Nichita Stănescu, interpretata da Liana Ceterchi. Non poteva mancare Lorenzo de' Medici, con la sua ode alla gioventù e al vivere il presente, interpretata da Angela Tomaselli. Ma poiché la vita non è sempre rose e fiori, questo incontro è stato anche un'ottima occasione per sensibilizzare i presenti sui problemi di salute che affliggono le donne e sull'importanza della prevenzione, dell'informazione e del sostegno di cui hanno bisogno tutti coloro che soffrono di malattie gravi.

Questo salone di primavera ha intrecciato armoniosamente sia l'aspetto dell'incontro e della socializzazione, che l'omaggio offerto alle compositrici romene in

de
Olivia Simion

traduzione
Clara Mitola

foto
RO.AS.IT.

IANUARIE • MARTIE

Un evento musicale con e sulle signore

și asta pentru că evenimentul a cuprins și concertul intitulat „Componistica feminină românească”, organizat în parteneriat cu Muzeul Național „George Enescu”, reprezentat cu această ocazie de doamna Carmen Cârnci, la rândul său compozitoare cântată în acest proiect ajuns la cea de-a XI-a ediție. Concertul a fost susținut de ansamblul Palaeon, alcătuit din Stanca Manoleanu – voce, Irina Nanushi – vioară, Roman Manoleanu – pian și Felix Goldbach – clarinet. Aceștia au interpretat piese compuse de doamne, unele plecate dintre noi, altele chiar prezente în sală: Mansi Barberis, Livia Teodorescu-Ciocănea, Cornelia Tăutu, Doina Rotaru, Anda Baci, Felicia Donceanu, Carmen Petra Basacopol, Mihaela Vosgian, Diana Gheorghiu, Carmen Cârnci, Irina Hasnaș. Concertul a fost unul de înalt nivel și a pus în valoare atât talentul fabulos al interpreților, cât și măiestria și bogăția universului emoțional al compozitoarelor.

Evident că întreg concertul a fost o delectare și o mostră de virtuositate, dar pentru noi cele mai speciale momente au fost acelea în care Stanca și Roman Manoleanu – generația tânără a familiei cu origini italiene – au interpretat piese de Mansi Barberis și Livia Teodorescu-Ciocănea, ambele compozitoare și pianiste de origine italiană. Au fost momente deosebite cu care comunitatea italiană istorică din România se mândrește și pe care le prețuiește.

Ne face plăcere să redăm câteva aprecieri transmise de doamna ing. Liliana Radu despre eveniment: „Bucuria de a cunoaște direct personalități ale muzicii clasice în plină activitate creatoare ne-a onorat din plin. Dragii noștri artiști, mereu tineri și frumoși, cu dăruire și entuziasm, ne-au oferit clipe de neuitat. Aprecieri speciale pentru cei doi copii pianiști care ne-au oferit surpriza talentului lor desăvârșit, dar și gândul bun al speranței mult dorite.”

generale e della comunità italiana storica in particolare, e questo perché l'evento ha incluso anche il concerto intitolato «Componistica femminile romena», organizzato in collaborazione con il Museo Nazionale «George Enescu», rappresentato in quest'occasione da Carmen Cârnci, a sua volta compositrice interpretata in questo progetto, giunto alla sua XI edizione. Il concerto è stato eseguito dall'ensemble Palaeon, composto da Stanca Manoleanu – voce, Irina Nanushi – violino, Roman Manoleanu – pianoforte e Felix Goldbach – clarinetto. Sono stati eseguiti brani composti da donne, alcune delle quali non più tra noi, altre presenti in sala: Mansi Barberis, Livia Teodorescu-Ciocănea, Cornelia Tăutu, Doina Rotaru, Anda Baci, Felicia Donceanu, Carmen Petra Basacopol, Mihaela Vosgian, Diana Gheorghiu, Carmen Cârnci, Irina Hasnaș. Il concerto è stato di alto livello e ha messo in risalto il favoloso talento degli interpreti, come anche la maestria e la ricchezza emotiva delle compositrici.

Ovviamente l'intero concerto è stato un piacere e una dimostrazione di virtuosismo, ma per noi i momenti di maggior pregio sono stati quelli in cui Stanca e Roman Manoleanu – la giovane generazione della famiglia di origine italiana – hanno interpretato brani di Mansi Barberis e Livia Teodorescu-Ciocănea, entrambe compositrici e pianiste di origine italiana. Sono stati momenti speciali di cui la comunità italiana di Romania va fiera e che apprezza molto.

Abbiamo il piacere di riportare alcune considerazioni espresse dall'ingegnere Liliana Radu in merito all'evento: «Il piacere di conoscere direttamente personalità della musica classica in piena attività creativa ci ha onorato profondamente. I nostri cari artisti, sempre giovani e belli, ci hanno regalato momenti indimenticabili, con dedizione ed entusiasmo. Un ringraziamento speciale ai due giovani pianiști che ci hanno sorpreso con il loro incredibile talento, ma anche con il pensiero positivo di speranza tanto desiderata».

Pe urmele constructorilor și arhitecților italieni.

Despre meseriași și specialiști ai zidurilor

8
partea a opta
parte ottava

LA PAS PRIN BUCUREȘTI

„Pe o stâncă neagră, într-un vechi castel,
Unde cură-n poale un râu mititel,/ [...] Un orologiu sună noaptea jumătate./ În castel în poartă oare cine bate?”... E un arhitect italian! Pe câteva versuri ale lui Dimitrie Bolintineanu din poezia *Muma lui Ștefan cel Mare* – care mi-au venit în minte pe când vizitam minunatul edificiu – facem o excursie lângă București, la un palat ctitorie a domnului Țării Românești, Constantin Brâncoveanu, la care face referire fostul nume al Căii Victoriei, anume Podul Mogoșoaiei. Ajungem, deci, la pas, îndepărtându-ne de București, la Palatul Mogoșoaia, construit în anul 1702 de către Brâncoveanu pentru al doilea fiu al său, Ștefan, palat ce, de-a lungul timpului, a fost și casă privată, dar și han turcesc după executarea domnitorului.

La începutul anilor 1900, acest minunat palat, aflat în degradare, proprietatea familiei Bibescu, a necesitat mari intervenții de restaurare, iar pentru acestea s-a apelat la maestrul arhitect

A SPASSO PER BUCAREST

«Su una nera rupe, / Ai cui piedi scorre un piccolo ruscello, / [...] Un orologio batte mezzanotte. / Chi mai bussa alla porta del castello?»... È un architetto italiano! Sui versi della poesia *Muma lui Ștefan cel Mare* (*La madre di Ștefan il Grande*) di Dimitrie Bolintineanu – che mi sono venuti in mente mentre visitavo il meraviglioso edificio – facevo una gita fuori Bucarest, al palazzo costruito dal signore della Valacchia, Constantin Brâncoveanu, a cui fa riferimento l'ex nome di Calea Victoriei, ovvero Podul Mogoșoaiei. Così, allontanandoci a piedi da Bucarest, raggiungiamo il palazzo di Mogoșoaia, costruito nel 1702 da Brâncoveanu per il suo secondo figlio, Ștefan, e che nel tempo è stato sia residenza privata che locanda turca, a seconda delle disposizioni del signore.

Nei primi anni del '900, questo meraviglioso palazzo, a quel tempo in rovina, di proprietà della famiglia Bibescu, ha avuto bisogno di importanti interventi di restauro, per i quali è stato chiamato il maestro architetto Domenico

de
Sebastian Simion

traduzione
Clara Mitola

Palatul Mogoșoaia

Palazzo di Mogoșoaia

IANUARIE - MARTIE

Domenico Rupolo, pe care l-am mai menționat în fugă, în numerele anterioare. Cel care l-a adus pe Rupolo la Mogoșoaia a fost sculptorul George Vasilescu, cu care a colaborat adesea. Acesta a lucrat alături de o echipă de meșteri italieni. Lucrările au început în anul 1912, s-a făcut pauză pe perioada Războiului cel Mare, apoi meșterii au pus mâna iar pe unelte prin anii 1920. Rupolo a fost arhitectul acestei reînvieri a unui palat ce la vremea aceea avea deja două secole de istorie, fiind ales arhitect șef. Totuși, chiar dacă a lucrat la acest proiect aproape 20 de ani, Rupolo nu a fost cel ce l-a dus la capăt. Palatul a fost inaugurat în 1927, dar o parte dintre lucrări s-a întins încă câțiva ani.

Rupolo, che abbiamo già menzionato di sfuggita nei numeri precedenti. A condurre Rupolo a Mogoșoaia è stato lo scultore George Vasilescu, con cui ha spesso collaborato. Quest'ultimo ha lavorato insieme a un gruppo di artigiani italiani. I lavori sono iniziati nel 1912, sono stati interrotti durante la Grande Guerra, poi gli artigiani hanno ripreso in

mano gli attrezzi intorno agli anni '20. Rupolo è stato scelto come capo architetto e si deve a lui la rinascita di un palazzo che all'epoca aveva già due secoli di storia. Tuttavia, sebbene abbia lavorato a questo progetto per quasi 20 anni, non è stato Rupolo a portarlo a termine. Il palazzo è stato inaugurato nel 1927, ma una parte dei lavori è durata ancora alcuni anni.

Rupolo, architetto veneziano, ha lavorato molto in Italia, mentre il suo lavoro in Romania è rappresentato dal restauro del Palazzo di Mogoșoaia.

Secondo il *Dizionario Biografico dei Friulani*, Domenico Rupolo è nato a Caneva di Sacile, in Friuli-Venezia Giulia, il 21 novembre del 1861, in una famiglia modesta. Inizialmente ha ricevuto una formazione nel mestiere della calzoleria, ma ha cambiato presto direzione diventando apprendista, ancora in giovane età, in una cava locale, dove ha lavorato fino ai 15 anni. Notato da uno scalpellino ornamentale, Domenico ha lavorato come apprendista nel suo laboratorio, diventando maestro, specialista dello scalpello, ma anche dell'ornamento. Contemporaneamente, ha frequentato la scuola locale di disegno che, più tardi, nel 1882, gli sarebbe stata molto utile per l'iscrizione all'Accademia di Belle Arti di Venezia.

Per mantenersi durante gli studi, ha lavorato per tre anni come progettista presso l'ufficio catastale, con esenzione dalla frequenza dei corsi, ma ha svolto anche altre attività, ad esempio ha

Palatul Mogoșoaia,
bucătăria
brâncovenească

Palazzo Mogoșoaia,
cucina in stile
Brâncoveanu

Rupolo, arhitect venețian, a lucrat mult în Italia, în România reprezentativă fiind intervenția la Palatul Mogoșoaia.

Conform *Dizionario Biografico dei Friulani*, Domenico Rupolo s-a născut la Caneva di Sacile, în Friuli-Venezia Giulia, la 21 noiembrie 1861, într-o familie modestă. Inițial a primit instruire în meșteșugul cizmăriei, dar rapid s-a reprofilat devenind ucenic, chiar la o vârstă fragedă, la o carieră locală de piatră, unde a lucrat până la vârsta de 15 ani. Fiind remarcat de un pietrar ornamental, Domenico a lucrat ca ucenic la atelierul acestuia, devenind meșter, specialist al dălții, dar și al ornamentului. Totodată a urmat școala locală de desen care, mai târziu, în 1882 i-a fost de mare folos, înscriindu-se la Academia de Arte Frumoase din Veneția.

Pentru a-și susține studiile, a fost angajat permanent trei ani ca proiectant la oficiul de carte funciară, cu scutire de frecventare a cursurilor,

Sulle tracce di
costruttori e
architetti **italiani**.
Su operai e specialisti delle
costruzioni

dar a desfășurat și alte activități, precum lecții particulare de desen, a pictat semne comerciale și a desfășurat lucrări tipografice. În 1890 a obținut diploma de profesor de desen arhitectural. A fost interesat și de scris, inspirându-se de la critici și istorici de artă, precum arhitecții Pietro Selvatico și Camillo Boito.

De-a lungul carierei, a ocupat mai multe funcții: asistent la biroul tehnic din Belluno, asistent în biroul pentru conservarea monumentelor din Veneto, inspector și restaurator. Concomitent, a activat în domeniul restaurărilor, ca liber profesionist, în construcții publice și private, proiectând și biserici în regiunea Veneto.

Marele arhitect s-a stabilit la Veneția, acolo unde a susținut numeroase intervenții de restaurare și construcție, precum intervenții la biserica Santa Maria Gloriosa dei Frari (1894-1898), restaurarea Palatului Ca' Dario (1896-1898) și a Palatului Ca' Barbaro de pe Canal Grande, reconstrucția porticului exterior al bisericii Santa Fosca din Torcello (1908-1915) și intervenția la casa-atelier din secolul al XV-lea a pictorului de Purry (1895).

În zona Fiuli, contribuții importante a adus la restaurarea mănăstirii Santa Maria in Valle (1894-1902) și a avut intervenții la numeroase clădiri de cult, precum Biserica San Giovanni din Casarsa (1895-1908), sanctuarul Santa Maria delle Grazie din Pordenone (1899-1921), Biserica Rorai Grande (1909), turnul-clopotniță Tiezzo (1909), extinderea

impartito lezioni private di disegno, ha dipinto insegne commerciali e realizzato lavori tipografici. Nel 1890 ha ottenuto il diploma di professore di disegno architettonico. Si è occupato anche di scrittura, ispirandosi a critici e storici dell'arte, come gli architetti Pietro Selvatico e Camillo Boito.

Durante la sua carriera ha ricoperto diversi ruoli: è stato assistente presso l'ufficio tecnico di Belluno, assistente presso l'ufficio per la conservazione dei monumenti del Veneto, ispettore e restauratore. Allo stesso tempo, si è dedicato anche al restauro, lavorando come libero professionista all'interno di strutture pubbliche e private, progettando anche chiese nella regione Veneto.

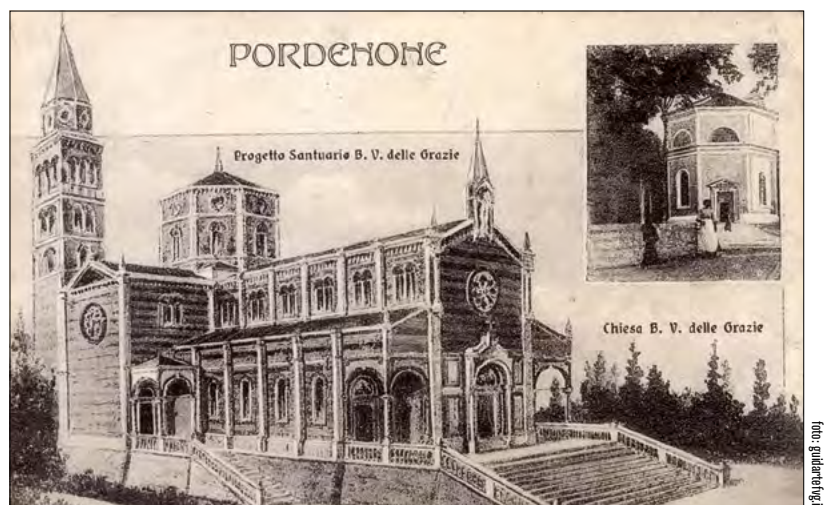
Il grande architetto si è stabilito a Venezia, dove ha realizzato molti interventi di restauro

Fațada catedralei Santa Maria Gloriosa dei Frari (Veneția)

Facciata di Santa Maria Gloriosa dei Frari (Venezia)

Bisericii San Giovanni din Polcenigo (1908-1911), clopotnița din Caneva și cea din Azzano Decimo (1921), Biserica Pescincanna (1921-1922), renova-rea bisericii Moruzzo (1925-1932) și San Antonio a Gemona (1927-1936), Biserica Faedis (1925-1934), capela Villa Varda di Brugnera (1924), Biserica Rorai Piccolo și sanctuarul din Insula Madonna di Barbana din Grado (1934).

Rupolo a efectuat intervenții de restaurare și la Trieste, în palatul baronesei De Seppi și cel al baronului Bonfilli și totodată a fost implicat și în proiecte de construcții civile precum Școala Normală din Sacile (1914), Colegiul Don Bosco (1925-1929) și Seminarul din Pordenone (1925-1937). Desigur a proiectat și reședințe și vile precum cele de la Lido din Veneția, în Pordenone, Sacile, Trieste, Treviso, Ponte nelle Alpi, Vittorio Veneto și în Caneva sa.

După această enumerare de munci herculeene, înțelegem deplina încredere a familiei Bibescu de a lăsa marea lucrare de renovare a palatului lor iubit în mâinile dibace ale venețianului Rupolo.

A mai realizat și câteva monumente în România, precum: monumentul funerar al lui Vasile Adamachi din cimitirul „Eternitatea” din Iași (1892-1893) și monumentul Batalionului II Vânători de Munte, situat în Piața 1 Decembrie din Ploiești (1897).

Ca urmare a activității de restaurare efectuate în cele două țări surori, România și Italia, lui Rupolo i s-au acordat onoruri precum numirea ca ofițer și comandant al Coroanei României, iar totodată a fost cavaler al Coroanei Italiei și academician de onoare la Academia de Arte Frumoase; a fost membru titular al Universității Venețiene.

Rupolo a trecut la cele veșnice, în orașul său natal, Caneva di Sacile, la 12 octombrie 1945, după terminarea muncii la biserica orașului, aceasta fiind ultima pe care a atins-o cu măiestria artei sale de restaurare.

e construcție, come quelli alla chiesa di Santa Maria Gloriosa dei Frari (1894-1898), il restauro del Palazzo Ca' Dario (1896-1898) e del Palazzo Ca' Barbaro sul Canal Grande, la ricostruzione del portico esterno della chiesa di Santa Fosca a Torcello (1908-1915) e l'intervento sulla casa-studio del XV secolo del pittore de Purry (1895).

In Friuli, ha dato un contributo importante al restauro del monastero di Santa Maria in Valle (1894-1902) e ha lavorato a tanti edifici religiosi, come la chiesa di San Giovanni a Casarsa (1895-1908), il santuario di Santa Maria delle Grazie a Pordenone (1899-1921), la chiesa di Rorai Grande (1909), il campanile di Tiezzo (1909), l'ampliamento della chiesa di San Giovanni a Polcenigo (1908-1911), i campanili di Caneva e di Azzano Decimo (1921), la chiesa di Pescincanna (1921-1922), il restauro delle chiese di Moruzzo (1925-1932) e della chiesa di San Antonio a Gemona (1927-1936), la chiesa di Faedis (1925-1934), la cappella di Villa Varda di Brugnera (1924), la chiesa di Rorai Piccolo e il santuario dell'Isola Madonna di Barbana a Grado (1934).

Rupolo ha realizzato interventi di restauro anche a Trieste, nel palazzo della baronessa De Seppi e in quello del barone Bonfilli, ed è stato coinvolto anche in progetti di edilizia civile come la Scuola Normale di Sacile (1914), il Collegio Don Bosco (1925-1929) e il Seminario di Pordenone (1925-1937). Naturalmente ha progettato anche residenze e ville come quelle al Lido di Venezia, a Pordenone, Sacile, Trieste, Treviso, Ponte nelle Alpi, Vittorio Veneto e nella sua Caneva.

Dopo questo elenco di fatiche erculee, comprendiamo la piena fiducia della famiglia Bibescu nell'affidare l'importante lavoro di ristrutturazione del loro amato palazzo alle abili mani del veneziano Rupolo.

Ha inoltre realizzato alcuni monumenti in Romania, come: il monumento funebre di Vasile Adamachi nel cimitero «Eternitatea» di Iași (1892-1893) e il monumento al II Battaglione Cacciatori da Montagna, situato nella Piața 1 Decembrie di Ploiești (1897).

Grazie all'attività di restauro svolta nei due paesi fratelli, Romania e Italia, a Rupolo sono state attribuite onorificenze quali la nomina a ufficiale e comandante della Corona di Romania, oltre a essere nominato cavaliere della Corona d'Italia e accademico d'onore presso l'Accademia di Belle Arti; è stato membro titolare dell'Università Veneziana.

Rupolo è passato a miglior vita nella sua città natale, Caneva di Sacile, il 12 ottobre 1945, dopo aver terminato il lavoro nella chiesa della città, l'ultima toccata dalla maestria del suo restauro.

Il western metafisico di Alessandro Baricco

dialoghi
letterari

Per questo nuovo appuntamento con «Dialoghi letterari», abbiamo deciso ampliare i nostri contenuti con dei consigli di lettura, parlando più strettamente di libri, romanzi italiani e romeni che, grazie alla traduzione, uniscono e arricchiscono reciprocamente gli spazi culturali di questi due paesi, dando sostanza ad un dialogo che riguarda l'immaginario (letterario e non) su cui si fondano le nostre culture.

Pentru această nouă ediție a „Dialogurilor literare”, am decis să extindem aria de interes cu recomandări de lectură, concentrându-ne mai îndeaproape pe cărți, romane italiene și românești care, mulțumită traducerii, unesc și îmbogățesc reciproc spațiile culturale ale acestor două țări, dând substanță unui dialog care privește imaginarul (literar și nu numai) pe care se bazează culturile noastre.

«Sento una vibrazione, allora sparo.

Che ne so, come una vibrazione.

Estraggo e sparo.

Un minuscolo fremito del mondo, ecco. Dura meno di un istante. Ho imparato a percepirlo da molto piccolo, nelle grandi solitudini dove sono stato prima bambino, poi uomo a undici anni, infine vecchio a diciannove, quando mio padre John John tolse il disturbo – lo scannarono direi con noia, andò così – lasciandomi, primo di sei figli, a finire il lavoro. Il lavoro era sopravvivere.»

È così che si apre *Abel*, l'ultimo romanzo dello scrittore italiano Alessandro Baricco, edito da Feltrinelli nel 2023 e appena pubblicato in lingua romena dalla Casa Editrice Humanitas (collana «Raftul Denisei», diretta da Denisa Comănescu), nella splendida traduzione di Gabriela Lungu.

Si tratta di un ritorno molto atteso (il romanzo precedente, *La sposa giovane*, risale al 2015), che l'autore afferma di aver scritto «per amore del gesto di scrivere. Sono andato avanti, ci ho messo dentro una malattia, la pandemia e lui stava lì», un romanzo difficile da inquadrare all'interno di un singolo genere letterario (sfida i confini di tutti i generi, mescolandoli), frammentato in una galassia corale di piccoli capitoli senza

„Simt o vibrație, și atunci trag.

Nu știu, așa ca o vibrație.

Scot arma și trag.

Un mic tremur al lumii, asta e tot. Durează mai puțin de o clipă. Am învățat să-l percep de la o vârstă foarte fragedă, în marile singurătăți unde am fost mai întâi copil, apoi bărbat la unsprezece ani, și, în sfârșit, bătrân la nouăsprezece, atunci când tatăl meu, John John, ne-a părăsit – îl măcelăriseră, aș spune, din plictiseală, chiar așa – lăsându-mă pe mine, primul din cei șase copii, să termin treaba. Treaba era supraviețuirea.»

Așa se deschide *Abel*, cel mai recent roman al scriitorului italian Alessandro Baricco, editat la Feltrinelli în 2023 și recent publicat în limba română la Editura Humanitas (în seria «Raftul Denisei», îngrijită de Denisa Comănescu), într-o splendidă traducere de Gabriela Lungu.

Este vorba de o revenire mult așteptată (romanul său anterior, *Mireasa tânără*, datează din 2015), pe care autorul afirmă că a scris-o „din dragoste pentru actul scrisului. Am mers înainte, am adăugat o boală, pandemia, și iată-l”. Este un roman greu de clasificat într-un singur gen literar (sfidează granițele tuturor genurilor, îmbinându-le), fragmentat într-o galaxie corală de mici capitole fără titlu, în care Baricco își

di

Clara Mitola

traducere

Olivia Simion

IANUARIE·MARTIE

titolo in cui Baricco mostra ancora una volta di essere un grande affabulatore, capace di condurre il lettore in un mondo – il suo – di distese sconfinate e colori accecanti, un luogo non-luogo allegorico che gioca con lo spazio e il tempo, al cui interno s'intrecciano storie di famiglia, d'amore e di ricerca spirituale.

Il romanzo segue le vicende di Abel Crow (protagonista e voce narrante), abile pistolero e sceriffo di una cittadina dell'Ovest immaginario, che a ventinove anni diventa leggenda vivente grazie al Mistico, un colpo quasi impossibile da realizzare (sparare con due pistole simultaneamente, in due direzioni diverse), con cui riesce a sventare una rapina. Abel però non è un pistolero come gli altri, e non solo per l'incredibile abilità nel maneggiare le armi: la sua esistenza prima del Mistico, raccontata a ritroso nella prima parte del romanzo, si coagula intorno all'arte e alla disciplina del proiettile, che apprende dal padre durante un'infanzia selvaggia e, anni dopo, alla sparizione della madre, che un giorno se ne va

foto: wikipedia.org

senza spiegazioni e lascia per sempre Abel, i suoi fratelli e la sorella. L'abbandono è perciò uno dei temi centrali del romanzo, come nella vita e nelle riflessioni del protagonista, non solo in quanto trauma con cui si confronta costantemente – e innanzitutto nel rapporto con la sfuggente Hallelujah Wood, la donna amata, che lo ama a sua volta – ma anche perché la paura di essere abbandonato è la chiave di una profezia, rivelatagli dal personaggio della *bruja* (una sorta di strega), e che riguarda il suo futuro – «Un giorno, Abel, te lo prometto, nascerai». Per lui, rinascere significa proprio superare il vuoto lasciato dall'abbandono della madre e riuscire così ad abbracciare il suo destino, trovare il centro, lo scopo del suo esistere

demonstrează încă o dată măiestria narațiunii, capabilă să conducă cititorul într-o lume – a sa – de întinderi nemărginite și culori orbitoare, un non-loc alegoric care se joacă cu spațiul și timpul, în care se împletesc povești de familie, dragoste și căutare spirituală.

Romanul urmărește aventurile lui Abel Crow (protagonistul și naratorul), un pistolar iscusit și șerif al unui oraș dintr-un Vest Sălbatic fictiv, care la douăzeci și nouă de ani devine o legendă vie datorită „Misticului”, o tragere aproape imposibilă (cu două pistoale simultan, în două direcții diferite), cu care dejoacă un jaf. Dar Abel nu este un pistolar ca ceilalți și nu numai datorită incredibilei sale abilități în mânăuirea armelor: viața sa înainte de „Mistic”, relatată invers în prima parte a romanului, se învârtă în jurul artei și disciplinei glonțului, pe care le-a învățat de la tatăl său într-o copilărie sălbatică și, ani mai târziu, în jurul dispariției mamei sale, care într-o zi pleacă fără explicații, lăsându-i pe Abel, frații și sora sa pentru totdeauna. Abandonul este, așadar, o temă centrală a romanului, așa cum este și în viața și reflecțiile protagonistului, nu doar ca o traumă cu care se confruntă constant – și mai ales în relația sa cu evaziva Hallelujah Wood, femeia pe care o iubește și care îl iubește la rândul său – ci și pentru că frica de abandon este cheia unei profeții, revelată lui de personajul *bruja* (un fel de vrăjitoare), și care privește viitorul său: „Într-o zi, Abel, îți promit că te vei naște.” Pentru el, a renaște înseamnă a depăși golul lăsat de abandonul mamei sale și, astfel, a-și putea îmbrățișa destinul, găsind centrul, scopul existenței sale ca bărbat și pistolar, două aspecte care converg în cazul său, deoarece mânăuirea armei cu precizie absolută este esența ființei sale.

Însă Abel nu este un pistolar ca ceilalți mai ales pentru că întreaga sa viață este dominată de o tensiune filosofică și intelectuală constantă de autodescoperire și înțelegere a celuilalt, în care trasul cu arma nu este niciodată un gest făcut cu ușurință, ci mai degrabă unul de afirmare identitară, filtrat de reflecții asupra identității și percepției (este un cititor avid al filosofului David Hume) și, prin urmare, caracterizat de un ritualism aproape dramatic, ontologic. Și acesta este expedientul prin care Baricco reușește să creeze un „western metafizic”, folosind estetica Vestului Sălbatic – împușcăturile, amerindienii și furturile

Westernul metafizic al lui Alessandro Baricco

come uomo e pistolero, due aspetti convergenti nel suo caso, poiché maneggiare la pistola con assoluta precisione è l'essenza del suo essere.

Ma Abel non è un pistolero come gli altri anche e soprattutto perché tutta la sua vita è dominata da una costante tensione filosofica e intellettuale di ricerca di sé e comprensione degli altri, in cui sparare non è mai un gesto compiuto alla leggera ma di affermazione identitaria, filtrato cioè da riflessioni sull'identità e sulla percezione (è appassionato lettore del filosofo David Hume)

e perciò caratterizzato da una ritualità quasi drammatica, ontologica. Ed è questo l'espediente attraverso cui Baricco riesce a creare un «western metafisico», usando l'estetica del West, le sparatorie, gli indiani e i furti di cavalli come cornice per parlare di temi spirituali e universali, per parlare di crescita umana e accettazione di sé stessi e del proprio percorso. Quello di Abel, infatti, è un mondo fatto di predestinazione e di destini ineludibili.

La seconda parte del romanzo, risolutiva e più improntata all'azione, vede tutti i fratelli Crow mettere a punto un piano che ha dell'incredibile, salvare la loro madre dispersa e ora condannata all'impiccagione per il furto di un cavallo. La realizzazione di questo salvataggio, che porta all'inevitabile confronto tra la madre e i figli abbandonati e avvera la profezia di rinascita di Abel, è anche il motore di un'azione finale avventurosa e travolgente, violenta ma ugualmente carica di significati simbolici, che ci restituisce un romanzo di ricerca filosofica ed esistenziale che procede in senso verticale, verso l'alto, alla ricerca non di Dio ma del sacro che alberga nello spirito umano e nell'inspiegabilità delle cose del mondo.

de cai – ca un cadru pentru a discuta teme spirituale și universale, pentru a discuta despre creșterea umană și acceptarea de sine și a propriului drum. Lumea lui Abel este, într-adevăr, una a predestinației și a destinelor inevitabile.

A doua parte a romanului, hotărâtoare și mai orientată spre acțiune, îi vede pe toți frații Crow concepând un plan incredibil: să-și salveze mama dispărută, acum condamnată la spânzurare pentru furtul unui cal. Salvarea reușită, care duce la inevitabila confruntare dintre mamă și copiii ei abandonati și împlinește profeția lui Abel despre renaștere, alimentează și o acțiune finală aventuroasă și copleșitoare, violentă, dar la fel de încărcată de semnificație simbolică, ce ne redă un roman de introspecție filosofică și existențială care se desfășoară pe verticală, în sus, în căutarea nu a lui Dumnezeu, ci a sacralului care sălășluiește în spiritul uman și în inexplicabilitatea lucrurilor lumesti.

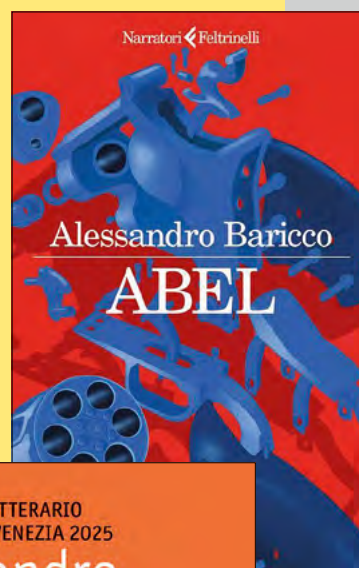

foto: megmanag.it

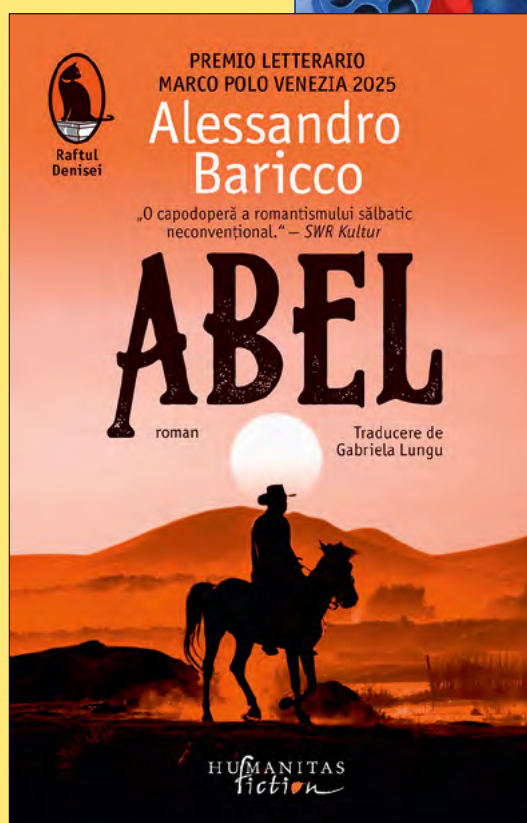

foto: humanitas.ro

Carnavalul, Fiesta Iernii

de
Florentina Cristina
Mușat

traduzione
Clara Mitola

foto
arhiva autoarei ·
archivio dell'autrice

Privesc filele albe și lucioase ale
calendarului de perete... Anul 2026...
a trecut deja un sfert din acest secol!
Parcă mai ieri, copil fiind, cântam la
diferite serbări școlare cântecul *Noi*
în anul 2000, pe versurile celebrului
Mihai Maximilian și muzica inegalabilului
compozitor Horia Moculescu, prin venele
căruia a curs sânge de italian, mama sa,
Nidia Copetti fiind de origine italiană.
Am trecut cu brio și de „pragul” anului
2000, iar viața curge trepidantă cu
fiecare zi ce trece.

Cu nostalgie re trăiesc anii copilăriei, cu
amintirile zilelor reci de iarnă, ale zăpezii care
se așternea peste oraș, ale zilelor frumoase de
primăvară, ale verilor toride de vară ori ale grădi-
nilor și cămărilor pline de roadele toamnei.

Am venit pe lume într-o zi de decembrie, în
ajunul Crăciunului, un dar prețios pentru părinții
mei, așa că îmi place iarna, dar primăvara este
anotimpul meu preferat. Îmi aduc cu drag aminte
de zilele de primăvară, petrecute în casa copilăriei
mele situate pe Strada Malului din Brăila. Mi-o
aduc aminte pe *nona* Maria care se preocupa să
aranjeze florile care au fost la adăpostul casei peste
iarnă, să le scoată la aer, să se bucure și ele, ca de
altfel toate viețuitoarele, de razele calde ale soarelui.

Bunica mea, Maria Chersulici, s-a născut la
Sulina, la începutul anului 1902, fiind al patrulea
copil, din cei șapte, al soților Giovanna și Matteo
Chersulici, italieni, stabiliți la gurile Dunării. Ce
copilărie minunată au avut acolo! Ce întâmplări
frumoase s-au petrecut în casele și pe străzile
modeste ale Sulinei. Multe, foarte multe, au fost
povestite cu drag și nepoților...

Nona Maria a fost singura din cei patru
bunici pe care, în mod normal, orice copil îi poate
avea. Am avut bucuria de a o cunoaște, de a fi
alături de ea zi de zi timp de două decenii. Din
păcate, ceilalți bunici au plecat cu mult timp
înainte de a sosi eu... M-am bucurat însă de

Guardo le pagine bianche e lucide del
calendario appeso al muro... Anno 2026...
è già passato un quarto di secolo! Sembra
ieri quando, da bambina, cantavo alle
varie feste scolastiche la canzone *Noi*
nell'anno 2000, sui versi del famoso Mihai
Maximilian e sulla musica dell'ineguagliabile
compositore Horia Moculescu, nelle cui
vene scorreva sangue italiano, visto che sua
madre, Nidia Copetti, era d'origine italiana.
Abbiamo superato con successo anche la
«soglia» dell'anno 2000 e la vita scorre
freneticamente ogni giorno che passa.

Rivivo con nostalgia gli anni dell'infanzia,
con i ricordi delle fredde giornate invernali, della
neve che ricopriva la città, delle belle giornate
primaverili, delle torride estati o dei giardini e
delle dispense pieni dei frutti dell'autunno.

Sono venuta al mondo in un giorno di
dicembre, alla Vigilia di Natale, un dono prezioso
per i miei genitori, perciò mi piace l'inverno, ma
la primavera è la mia stagione preferita. Ricordo
con affetto i giorni di primavera trascorsi nella
casa della mia infanzia, situata in Strada Malului
a Brăila. Ricordo nonna Maria che si occupava di
sistemare i fiori, messi in casa al riparo durante
l'inverno, di portarli all'aria aperta, in modo che
anche loro, come tutti gli esseri viventi, potessero
godere dei caldi raggi del sole.

Mia nonna, Maria Chersulici, è nata a
Sulina all'inizio del 1902, quarta dei sette figli di
Giovanna e Matteo Chersulici, italiani stabilitisi
alle foci del Danubio. Che infanzia fantastica
hanno vissuto lì! Quante cose belle sono successe
nelle case e nelle modeste strade di Sulina. Molte,

Il Carnevale, la Festa dell'Inverno

Familia Chersulici:
părinții bunicii autoarei,
Giovanna și Matteo,
bunica bunicii autoarei,
Maria Simat, și șase din
cei șapte copii. Maria,
bunica autoarei, era
singura fiică a familiei
la data aceea și este
în centrul imaginii
realizată la Sulina, cca
1909

La famiglia Chersulici:
i genitori della nonna
dell'autrice, Giovanna e
Matteo, la nonna della
nonna dell'autrice,
Maria Simat, e sei dei
sette figli. Maria, la
nonna dell'autrice,
era l'unica figlia
femmina della famiglia
all'epoca ed è al centro
dell'immagine scattata a
Sulina, intorno al 1909

dragostea și afecțiunea unchilor mei și a mătușilor mele, frații Chersulici.

Am citit în presă că în perioada 31 ianuarie – 17 februarie 2026 a avut loc Carnavalul de la Veneția. Anul acesta tema aleasă de organizatori a fost „Olympul – la originile jocului”, inspirată de organizarea și desfășurarea Jocurilor Olimpice de Iarnă la Milano și Cortina d'Ampezzo, în perioada 6-22 februarie 2026.

Mediterraneeni cum sunt, italienii sunt un popor vesel, petrecăreț, muzica și dansul răsună până în cel mai mic cătun. Plini de bucurie, întâmpină cu multă evlavie sărbătorile de iarnă, Crăciunul – *il Natale*, cu Nașterea lui Iisus – *La nascita di Gesù* și cu multă gălăgie alungă Anul Vechi – *L'anno vecchio*, pentru a păși cu mult optimism și speranță în Anul Nou – *Capodanno*. Iar apoi se mai liniștesc puțin, cât să o lase pe „La Bora” cu vânturile sale puternice și reci să mai treacă prin Peninsula, „să-i răvășească puțin” din monotonia iernii, iar, până să intre în Postul Mare al Paștelui Catolic – *Quaresima di Pasqua*, se mai înveselesc puțin cu un... carnaval.

Sărbătoarea actuală a Carnavalului își are originile în festivitățile profane din vremurile când civilizațiile romane și grecești dominau Europa, denumite atunci Saturnalii, respectiv, Dionisii. Primăvara era anotimpul renașterii naturii, când totul prindea viață, culoare, prospețime, atunci oamenii au considerat că este cazul să alunge iarna geroasă și să întâmpine primăvara. Cum au crezut că pot realiza acest lucru? Simplu! Prin muzică și dans! Cum în lumea creștină aceste zile coincideau și cu perioada în care se lăsa sec de

moltissime, sono state raccontate con affetto anche ai nipoti...

Per me nonna Maria è stata l'unica dei quattro nonni che ogni bambino ha normalmente. Ho avuto la fortuna di conoscerla e di stare con lei ogni giorno per due decenni. Purtroppo, gli altri nonni se ne sono andati molto prima che io arrivassi... Ma ho potuto ricevere l'amore e l'affetto dei miei zii e delle mie zie, i fratelli Chersulici.

Ho letto su un giornale che dal 31 gennaio al 17 febbraio 2026 si è tenuto il Carnevale di Venezia. Quest'anno il tema scelto dagli organizzatori è stato «Olympus – alle origini del gioco», ispirato all'organizzazione e allo svolgimento delle Olimpiadi Invernali a Milano e Cortina d'Ampezzo, tenutesi dal 6 al 22 febbraio 2026.

Da buoni mediterranei, gli italiani sono un popolo allegro e festaiolo, la musica e il ballo risuonano anche nei più piccoli borghi. Pieni di gioia, accolgono con grande devozione le festività invernali, il Natale con la Nascita di Gesù e con grande clamore scacciano l'Anno Vecchio, per accogliere con grande ottimismo e speranza il Capodanno. Poi si calmano un po', giusto il tempo di lasciare che «La Bora» con le sue sferzate forti e fredde attraversi la penisola, «sconvolgendo un po'» la monotonia dell'inverno, e, prima di entrare nella Quaresima di Pasqua si rallegrano ancora un po' con il... carnevale.

L'attuale celebrazione del Carnevale trae origine dalle festività profane dei tempi in cui le civiltà romana e greca dominavano l'Europa, chiamate rispettivamente Saturnali e Dionisie. La primavera era la stagione di rinascita della natura,

carne pentru purificare și curățarea organismului de „impuritățile” iernii, au numit acest eveniment carnaval. Etimologic, dicționarul ne explică originea cuvântului „carnaval”: din expresia latină medievală „*carne vale*” ce înseamnă „adio carne”.

Festivitățile organizate de-a lungul anilor în toată lumea creștină catolică au fost spectaculoase. Străzile, pline de care alegorice, oameni deghizați în personaje celebre sau imaginare, cu fețele acoperite cu măști viu colorate și accesoryzate cu pietre, paiete sau pene, toți defilau pe străzile marilor orașe din Italia încă de prin anii 1700.

Aceste tradiții s-au păstrat și au fost duse de etnicii italieni oriunde viața i-a trimis.

INEGALABILA SULINA...

Sfârșitul secolului al XIX-lea și începutul secolului al XX-lea găsește orașul Sulina într-o perioadă de maximă înflorire. Portul are o importanță deosebită în viața orașului. Aici acostează zilnic sute de pasageri și vapoare comerciale aflate sub diferite pavilioane.

Sulina este locul unde familia bunicii mele materne se stabilește în ultima decadă a secolului al XIX-lea. Maria și Girolamo Simat împreună cu fica lor, Giovanna, o copilă în vârstă de doisprezece ani sosesc din Trieste, Italia.

Tineri din mai toate țările Europei se îndreaptă către orașul Sulina din România. Au contracte de muncă pentru angajare la atelierele

quando tutto prendeva vita, colore, freschezza, e allora la gente ha pensato fosse il momento giusto per mandare via l'inverno gelido e dare il benvenuto alla primavera. Come hanno pensato di riuscirci? Semplice! Con la musica e la danza! Poiché nel mondo cristiano quei giorni coincidevano anche con il periodo in cui si rinunciava alla carne per purificare e ripulire l'organismo dalle «impurità» invernali, hanno chiamato questo evento carnevale. Dal punto di vista etimologico, il dizionario ci spiega l'origine della parola «carnevale»: dall'espressione latina medievale «*carne vale*», che significa «addio carne».

I festeggiamenti organizzati negli anni in tutto il mondo cristiano sono stati spettacolari. Le strade, piene di carri allegorici, persone mascherate da personaggi famosi o immaginari, con i volti coperti da maschere colorate e decorate con pietre preziose, lustrini o piume, tutti sfilavano per le grandi strade delle città italiane già dall'inizio del 1700.

Queste tradizioni sono state conservate e diffuse dagli italiani in qualsiasi luogo li abbia spediti la vita.

L'INEGUAGLIABILE SULINA...

Tra la fine del XIX e l'inizio del XX secolo, la città di Sulina vive un periodo di grande splendore. Il porto ha un'importanza particolare nella vita della città. Qui sbarcano ogni giorno

Frații Chersulici:
Antonio, Giovanni,
Nicolae, Maria (bunica
autoarei), Giuseppe,
Matteo și Giacomina.
Poza este realizată la
Brăila în anul 1925

I fratelli Chersulici:
Antonio, Giovanni,
Nicolae, Maria (nonna
dell'autrice), Giuseppe,
Matteo e Giacomina. La
foto è stata scattata a
Brăila nel 1925.

care aparțin de Comisia Europeană a Dunării. Tânărul Matteo Chersulici, alături de alți prieteni, pleacă din casa părintească din Lussinpiccolo – atunci aparținea de Italia, actualmente Mali Lošinj în Croația – la vârsta de doar 17 ani și ajunge cu vaporul la Sulina.

Anii trec, viața își urmează cursul firesc... Cei doi tineri italieni veniți pe aceste primitive meleaguri ale României se îndrăgostesc, se căsătoresc și sunt binecuvântați cu șapte copii, Giuseppe, Antonio, Giovanni, Matteo, Maria, Nicolae și Giacomina.

Locuitorii orașului Sulina sunt primii care admiră razele de lumină ale unei noi zile. Frumusețea și oportunitățile orașului aflat la gura de vărsare a Dunării rivaliza, acum mai bine de un secol, cu marile porturi din vestul Europei.

Comisia Europeană a Dunării, considerată una dintre cele mai timpurii și importante organizații precursorale ale Uniunii Europene de astăzi, adună la Sulina cetățeni de diferite confesiuni religioase și etnice, orașul fiind cunoscut ca cel mai cosmopolit din Europa. Nu mai puțin de 26 de naționalități, din care cei mai mulți erau greci, francezi, austrieci, belgieni, norvegieni, britanici, danezi, italieni, evrei, turci sau ruși trăiau în pace și bună înțelegere în micul orașel port.

Fiecare a „adus de acasă” propriile datini, obiceiuri, tradiții, pentru că viața de emigrant era destul de aspră, chiar dacă totul aici părea un etern vis.

„Lăsatul de sec” – începutul postului – era în zona Sulina și Delta Dunării o sărbătoare care împletea tradițiile și obiceiurile locale cu cele ale străinilor care locuiau aici.

CARNAVALUL, PRILEJ DE SĂRBĂTOARE GRANDIOASĂ PE STRADA PRINCIPALĂ DIN SULINA...

Îmi povesteau unchii și mătușile mele care au avut privilegiul de a se naște și de a copilări aici, câte pregătiri erau, ce forfotă era pentru a participa așa cum se cuvine la Carnaval.

Căutau printre hainele mai vechi, prin cuferele de prin podul casei, ce pot modifica, transforma și ce pot improviza. Rochii, pantaloni, pălării – toate erau scoase de la naftalină pentru a prinde o „nouă viață”. Comenzile pentru diverse produse noi care seseau doar cu vapoarele din locurile îndepărtate, trebuiau efectuate din timp pentru a nu avea emoții suplimentare. Fetele, la școală, în cadrul orelor de lucru manual își confecționau diferite măști din cartoane, panglici, hârtie creponată și glasată.

Carnavalul era o sărbătoare foarte așteptată și la care participa aproape întreaga suflare a orașului, de la mic la mare, tineri, bătrâni, copii. Sărbătoarea

centinaia de pasageri e attraccano navi mercantili battenti bandiere diverse.

Sulina è il luogo in cui la famiglia della mia nonna materna si stabilisce nell'ultimo decennio del XIX secolo. Maria e Girolamo Simat insieme alla loro figlia Giovanna, una bambina di dodici anni, arrivano da Trieste, Italia.

I giovani di quasi tutti i paesi d'Europa si dirigono nella città romena di Sulina. Hanno contratti di lavoro per l'assunzione presso laboratori appartenenti alla Commissione Europea del Danubio. Il giovane Matteo Chersulici, insieme ad altri amici, lascia la casa dei genitori a Lussinpiccolo – allora appartenente all'Italia, oggi nota come Mali Lošinj in Croazia – a soli 17 anni e arriva in nave a Sulina.

Gli anni passano, la vita segue il suo corso naturale... I due giovani italiani giunti nelle accoglienti terre romene si innamorano, si sposano e hanno sette figli, Giuseppe, Antonio, Giovanni, Matteo, Maria, Nicolae e Giacomina.

Gli abitanti di Sulina sono i primi ad ammirare i raggi di luce dei nuovi giorni. Per la bellezza e le opportunità che offriva, la città adagiata alla foce del Danubio, più di un secolo fa, rivalleggiava con i maggiori porti dell'Europa Occidentale.

La Commissione Europea del Danubio, considerata una delle prime e più importanti organizzazioni precedenti all'attuale Unione Europea, riunisce a Sulina cittadini di diverse confessioni religiose ed etnie, trasformandola nella città più cosmopolita d'Europa. Non meno di 26 nazionalità, tra cui greci, francesi, austriaci, belgi, norvegesi, britannici, danesi, italiani, ebrei, turchi e russi, vivevano in pace e armonia nella piccola città portuale.

Ciascuno ha portato con sé, «da casa», le proprie usanze, costumi e tradizioni, perché la vita degli emigranti era piuttosto dura, anche se qui tutto sembrava un eterno sogno.

L'ultimo giorno prima del digiuno, nella zona di Sulina e del Delta del Danubio, era una festa che intrecciava le tradizioni e i costumi locali con quelli degli stranieri che vivevano qui.

IL CARNEVALE, UN'OCCASIONE PER UNA FESTA GRANDIOSA LUNGO LE STRADE DI SULINA...

Gli zii e le zie che hanno avuto il privilegio di nascere e di passare l'infanzia qui, mi raccontavano della grande preparazione, della folla che si accalcava per partecipare come si deve al Carnevale.

Cercavano tra i vecchi vestiti, nei bauli disseminati in soffitta, cose da poter modificare, trasformare e improvvisare. Abiti, pantaloni, cappelli – tutto veniva tirato fuori dalla naftalina

Sotii Giovanna și Matteo Chersulici (părinții bunicii autoarei) împreună cu fiica lor Giacomina (sora bunicii autoarei), cea de-a doua fiică a familiei, născută la Sulina în anul 1910. Poza este realizată la Brăila, în anul 1915

I coniugi Giovanna e Matteo Chersulici (genitori della nonna dell'autrice) con la figlia Giacomina (sorella della nonna dell'autrice), seconda figlia della famiglia, nata a Sulina nel 1910. La foto è stata scattata a Brăila, nel 1915.

„Lăsăturii de sec” era cunoscută și reperată local ca „sărbătoarea când înnebunesc creștinii”.

Ce tărăboi era pe Strada I! Costumați divers, mascați cât mai haios, cu accesorii improvizate și confecționate de ei – de cele mai multe ori atât de bine realizate încât nu erau recunoscuți nici de cei apropiați, rude sau prieteni – oamenii ieșeau pe stradă și, în ritmul muzicii asigurate de membrii fanfarei orașului, petreceau până târziu în noapte pe stradă sau în cafenele și localuri.

Vacarmul pune stăpânire pe tot orașul. Iarna trebuia speriată și alungată. Primăvara aștepta să „acosteze” în port!

O întâmplare hazlie mi-a povestit-o zio Giovanni, unul dintre frații Mariei, fire extrem de veselă și pusă pe șotii până la adânci bătrâneți. Într-un an a cumpărat o oală de noapte, a prăjit câțiva cârnați, a adăugat și muștar, apoi a plecat la carnaval... ce a urmat și ce reacții a stârnit... vă imaginați.

Astăzi, în presă se amintește de „Carnavalul de la Veneția” sau „Carnavalul de la Rio”, evenimente spectaculoase și faimoase la nivel mondial, care adună anual mii de turiști din toate colțurile lumii, unde distracțiile sunt organizate cu mare fast și memorabile amintiri – *ricordi indimenticabili*. Farmecul și atmosfera micului oraș cosmopolit Sulina de la începutul secolului al XX-lea sunt de mult apuse... doar memoria unor nepoți sau pasaje din cărți mai trezesc nostalgie.

e tornava a «nuova vita». Gli ordini per i vari prodotti nuovi, che arrivavano solo con i battelli da luoghi lontani, dovevano essere effettuati in anticipo per non avere ulteriori preoccupazioni. Le ragazze, a scuola, durante le ore di lavoro manuale, realizzavano diverse maschere con cartone, nastri, carta crespata e carta lucida.

Il Carnevale era una festa molto attesa, cui partecipava quasi l'intera popolazione cittadina, dai più piccoli agli adulti, giovani, vecchi, bambini. La festa dell'ultimo giorno prima del digiuno era conosciuta e chiamata a livello locale come «la festa in cui i cristiani impazziscono».

Che fermento sulla Strada Numero 1! Tutti vestiti diversamente, mascherati in modo divertente, con accessori improvvisati e realizzati da loro stessi – spesso con travestimenti così ben fatti da non essere riconosciuti nemmeno dai loro cari, parenti o amici – uscivano in strada e, al ritmo della musica suonata dalla fanfara cittadina, festeggiavano fino a tarda notte per strada o in caffetterie e locali.

Tutta la città era in fermento. L'inverno doveva essere spaventato e scacciato. La primavera aspettava di «entrare» in porto!

Una storia divertente mi è stata raccontata da zio Giovanni, uno dei fratelli di Maria, uno spirito estremamente allegro e con la battuta facile fino alla vecchiaia. Un anno ha comprato un vaso da notte, ha arrostito alcune salsicce, ha aggiunto della senape e poi è andato al carnevale... cosa successe e quali reazioni ha suscitato... ve lo lascio immaginare.

Oggi, sui giornali si parla del «Carnevale di Venezia» o del «Carnevale di Rio», eventi spettacolari e famosi a livello mondiale, che richiamano ogni anno migliaia di turisti da ogni angolo del pianeta e in cui il divertimento è organizzato con grande fasto e indimenticabili ricordi. Il fascino e l'atmosfera della piccola città cosmopolita di Sulina all'inizio del XX secolo sono ricordi molto lontani... solo la memoria dei nipoti o il passaggio di qualche libro risvegliano ancora la nostalgia.

Roma-Paris: 70 de ani de prietenie

Puțin numeroși sunt cei care știu că orașele Roma și Paris au sărbătorit, în luna ianuarie a anului 2026, șapte decenii de la semnarea actului lor de înfrățire. Am descoperit această importantă informație chiar în noaptea Anului Nou, atunci când Arcul de Triumf din Paris a afișat culorile franco-italiene cu deviza: „70 anni di amicizia”.

Această informație poate părea oarecum banală: nenumărate sunt orașele din lume, mari și mici, care se mândresc cu înfrățiri ajungând, uneori, până la mai bine de zece aglomerații din întreaga lume, care pot varia de la capitale până la mici sătulețe. Însă cazul orașelor Roma și Paris este complet diferit: amândouă capitalele – faruri ale latinității – nu sunt înfrățite decât cu un singur oraș. Alegere justificată prin deviza unirii lor, afișată cu nespusă mândrie – în franceză: „Seule Paris est digne de Rome, seule Rome est digne de Paris” sau în italiană: „Solo Parigi è degna di Roma, solo Roma è degna di Parigi”.

Merită să precizăm că pe data de 30 ianuarie 1956, când a fost semnat actul de înfrățire între cele două capitale, situația politico-socială a Europei era cu totul diferită de cea de astăzi: continentul nostru ieșise doar de un deceniu dintr-o luptă fratricidă, care lăsase amintirea oribilă a milioane de morți, însă el iniția, cu pași mari, „les Trente glorieuse”, o epocă de creștere economică fără egal, chiar dacă o bună parte din continent se afla dincolo de Cortina de fier, deci în afara acestei mișcări extrem de pozitive. De altfel, actul de înfrățire menționat a fost, oarecum, un semn premergător al unirii care a urmat. Chiar în anul următor, pe 25 martie 1957, a fost semnat Tratatul de la Roma, care înființa CEE (Comunitatea Economică Europeană) și Euratom-ul, compuse din Germania, Belgia, Franța, Italia, Luxemburg și Olanda. Este deci normal ca aniversarea a 70 de ani de prietenie să fie sărbătorită pe ambii versanți ai Alpilor.

La Paris, primăria Capitalei a organizat diferite manifestații, reuniuni, expoziții, colocvii în lunile ianuarie și februarie. Ele vor fi urmate

În pochissimi sanno che nel gennaio 2026 le città di Roma e Parigi hanno festeggiato settant'anni dalla firma del loro gemellaggio. Ho scoperto questa importante informazione proprio la notte di Capodanno, quando l'Arco di Trionfo di Parigi ha sfoggiato i colori franco-italiani con il motto: «70 anni di amicizia».

Quest'informazione può sembrare piuttosto banale: sono innumerevoli le città del mondo, grandi e piccole, a vantare gemellaggi che talvolta arrivano a coinvolgere più di dieci agglomerati urbani in tutto il mondo e che possono variare da capitali a piccoli villaggi. Ma il caso di Roma e Parigi è completamente diverso: entrambe le capitali, fari della latinità, sono gemellate con una sola città. Una scelta giustificata dal motto che le unisce, esposto con immensa fierezza: in francese «Seule Paris est digne de Rome, seule Rome est digne de Paris» o in italiano «Solo Parigi è degna di Roma, solo Roma è degna di Parigi».

È utile precisare che il 30 gennaio 1956, quando è stato firmato il documento di gemellaggio tra le due capitali, la situazione politico-sociale europea era completamente diversa da quella attuale: il nostro continente era uscito solo da un decennio da una guerra fratricida, che aveva lasciato il ricordo orribile di milioni di morti, ma inaugurava, a grandi passi, «les Trente glorieuse», un'epoca di crescita economica senza pari, sebbene gran parte del continente fosse al di là della cortina di ferro, quindi al di fuori di questo movimento estremamente positivo. D'altra parte, l'atto di gemellaggio menzionato ha quasi preannunciato l'unione che sarebbe seguita. Proprio l'anno successivo, il 25 marzo 1957, è stato firmato il Trattato di Roma che istituiva la CEE (Comunità Economica Europea) e l'Euratom, composte da Germania, Belgio, Francia, Italia, Lussemburgo e Paesi Bassi. È quindi naturale che il 70° anniversario dell'amicizia venga celebrato su entrambi i versanti delle Alpi.

A Parigi, il comune della Capitale ha organizzato numerose manifestazioni, riunioni,

de
Adrian Irvin Rozei

traduzione
Clara Mitola

foto
arhiva autorului ·
archivio dell'autore

IANUARIE · MARTIE

de eventi similari a Roma, in settimane successive. Già il 29 gennaio, Fontana di Trevi è stata illuminata nei colori delle due città. Tot per celebrare la 70ª anniversaria di amicizia tra Parigi e Roma, la capitale francese ha stretto un partenariato con la posta francese per emettere un francobollo di collezione eccezionale. Questo è un evento raro nella storia della filatelia: il francobollo precedente, che celebrava l'amicizia tra le due capitali, risale al... 1958.

Am avuto l'onore di partecipare, il 5 febbraio, all'evento principale di questa celebrazione: una conferenza organizzata presso la Biblioteca Municipale, dove due esperti hanno analizzato i legami e le divergenze tra Parigi e Roma: Gilles Pécourt, presidente della Biblioteca Nazionale di Francia e professore di storia del XIX secolo all'École Normale Supérieure e Stefano Montefiori, corrispondente a Parigi del quotidiano milanese *Il Corriere della Sera*. Con questa occasione, sono state espresse in un'aula in cui si è svolta la conferenza due brevi presentazioni di documenti scelti tra quelli esistenti nella collezione della Biblioteca Municipale, e relativi allo svolgimento degli eventi legati al gemellaggio, insieme a manifesti o volumi che illustrano i contatti tra le due capitali negli ultimi 150 anni. Da segnalare che le iscrizioni a questo evento da parte del pubblico parigino hanno superato di gran lunga le previsioni degli organizzatori, costretti perciò a spostare la serata dalla biblioteca all'anfiteatro vicino.

mostre, colloqui nei mesi di gennaio e febbraio. Seguiranno eventi simili a Roma nelle settimane successive. Già il 29 gennaio, la Fontana di Trevi è stata illuminata con i colori delle due città. Sempre per celebrare i 70 anni di gemellaggio tra Parigi e Roma, la capitale francese ha stretto un partenariato con le poste francesi per l'emissione di un francobollo da collezione eccezionale. Si tratta di un evento raro nella storia della filatelia: il francobollo precedente, che celebrava l'amicizia tra le due capitali, risale al... 1958.

Il 5 febbraio, ho avuto l'onore di partecipare all'evento principale di questa celebrazione: una conferenza organizzata presso la Biblioteca Municipale, dove due esperti hanno analizzato i legami e le divergenze tra Parigi e Roma: Gilles Pécourt, presidente della Biblioteca Nazionale di Francia e professore di storia del XIX secolo presso l'École Normale Supérieure, e Stefano Montefiori, corrispondente da Parigi del quotidiano milanese *Il Corriere della Sera*. Per l'occasione, nell'anfiteatro in cui si è tenuta la conferenza sono state esposte due brevi presentazioni di documenti scelti tra quelli esistenti nella collezione della Biblioteca Municipale, e relativi allo svolgimento degli eventi legati al gemellaggio, insieme a manifesti o volumi che illustrano i contatti tra le due capitali negli ultimi 150 anni. Da segnalare che le iscrizioni a questo evento da parte del pubblico parigino hanno superato di gran lunga le previsioni degli organizzatori, costretti perciò a spostare la serata dalla biblioteca all'anfiteatro vicino.

Ho scambiato qualche parola con il signor Gilles Pécourt. Gli ho anche offerto una copia della rivista *Siamo di nuovo insieme*. Per l'occasione ho scelto il numero 117-118, datato gennaio-marzo 2023, in cui è stato pubblicato il mio testo «Ritorno a Roma». È stata un'ottima introduzione, che mi

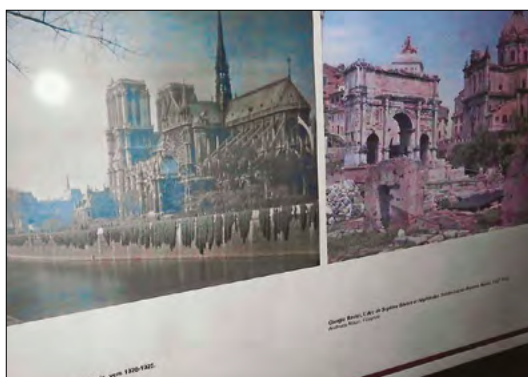
70 Roma-Parigi: anni di amicizia

Am schimbat câteva cuvinte cu domnul Gilles Pécout. I-am oferit chiar și un exemplar al revistei *Siamo di nuovo insieme*. Am ales, pentru această ocazie, numărul 117-118, datat ianuarie - martie 2023, în care a fost publicat textul meu „Ritorno a Roma”. A fost o excelentă introducere, care mi-a permis să fac o rapidă prezentare a existenței și activității minorității italiene din România. I-am reproșat, pe un ton de glumă, absența unei mențiuni, alături de cele două surori latine mai mari, a „meziei”... România. El mi-a dat dreptate și mi-a promis trimiterea unui document care relatează vizita unui *studioso* italian, venit la București la sfârșitul secolului al XIX-lea, pentru a conferența în fața publicului român despre consecințele mișcării Risorgimento. E drept că, probabil fără ca cineva dintre participanți să fi remarcat, erau și românii prezenți la întâlnire. Cum așa? Simplu, invitația oficială prezenta Arcul de triumf al lui Constantin, pe a cărui fațadă sunt instalate statuile dacilor, sculptate acum aproape 2000 de ani.

Ieșind din sala de conferințe a Primăriei, am remarcat, instalată pe grilajul exterior, expoziția de fotografii „PARIS - ROMA Capitales miroir dans les photographies des Archives Alinari”, a cărei prezentare spunea: „Parisul și Roma se numără, fără îndoială, printre cele mai fotografiate capitale din lume. Frumusețea lor extraordinară a inspirat generații de fotografi încă din anii 1840, când noua invenție a fotografiei a început să surprindă lumina ambelor orașe și să răspândească portretele lor în întreaga lume. Expoziția creează un dialog între cele două orașe, evidențiind ceea ce le unește și ceea ce le face unice. Prin intermediul a patruzeci și două de fotografii din vastele arhive Alinari, povestea unui secol – de la mijlocul secolului al XIX-lea până la mijlocul secolului al XX-lea – se desfășoară dintr-o privire, dezvăluind afinitățile profunde și surprinzătoare care au contribuit la forjarea legăturii lor singulare. În dipticele expuse, Parisul și Roma se îmbină și se disting: săpături arheologice, cupole, arcuri de triumf, poduri și monumente emblematice conversează prin prisma unor mari fotografi italieni și francezi. Geometriile, atmosferele și peisajele compun un ritm vizual care restaurează toată bogăția istorică și culturală a celor două capitale.”

Desigur că sărbătorirea celor 70 de ani de prietenie va da ocazia nenumăraților istorici, jurnaliști, artiști, oameni de știință să descrie și să compare asemănările și deosebirile, precum și aportul celor două orașe-far ale lumii latine la strălucirea ei. Eu mă voi mulțumi să relev o „simetrie” poate încă neobservată. Îmi vin în minte două „locuri de memorie”: „Café de Paris” din Roma și „Café di Roma” din Paris.

ha permesso di presentare rapidamente l'esistenza e l'attività della minoranza italiana di Romania. Gli ho rimproverato in tono scherzoso l'assenza di un riferimento, accanto alle due sorelle latine maggiori, anche della «sorella minore»... la Romania. Lui mi ha dato ragione e ha promesso di inviarmi un documento che racconta la visita di uno studioso italiano, giunto a Bucarest alla fine del XIX secolo per tenere una conferenza di fronte al pubblico romeno sulle conseguenze del Risorgimento. È vero che, probabilmente senza che nessuno dei partecipanti se ne fosse accorto, alla riunione erano presenti anche dei romeni. Come? Semplice, l'invito ufficiale raffigurava l'Arco di Trionfo di Costantino, sulla cui facciata sono installate le statue dei Daci, scolpite quasi 2000 anni fa.

„Café di Roma”, aflat pe Champs-Élysées, mitica arteră pariziană care traversează capitala Franței, este prezentată chiar de proprietarii localului: „Café di Roma este mai mult decât un simplu restaurant; timp de trei generații, a fost mândria și bucuria unei familii. De la bunic la nepoată, Café di Roma este un restaurant simplu în care ne-am străduit întotdeauna să ne satisfacem clienții.” Cunosce acest local chiar din 1972, atunci când el a fost inaugurat. Revin aici în mod regulat. Vara, mă așez pe terasa de pe trotuarul de unde pot admira „defilarea” permanentă a turiștilor sosiți din toate colțurile lumii, veniți să hoinărească pe „la plus belle avenue du monde”. Iarna, aleg o masă pe bancheta de lângă fereastră, la primul sau al doilea etaj, de unde pot vedea pe inserat „Luminile rampei”. *Limelight*, după titlul filmului american regizat de Charlie Chaplin, lansat în 1952. Când îmi întorc privirea în sensul opus, dau peste imaginile nenumăraților actori din filmele italiene ale anilor '50-'70 : Alberto Sordi, Marcello Mastroianni, Anita Ekberg, Alain Delon, Annie Girardot, Audrey Hepburn. Am sentimentul că mă aflu chiar la Roma, în studiourile de la Cinecittà și că Federico Fellini e pe cale de a finaliza ultimul său film. Toate astea, în timp ce savurez un *affogato al caffè*, desertul meu preferat, prezentat de un *cameriere* (de lângă

Una volta uscito dalla sala conferenze del Municipio, ho notato, installata sulla grata esterna, la mostra fotografica «PARIS - ROMA Capitales miroir dans les photographies des Archives Alinari», la cui presentazione spiegava: «Parigi e Roma sono senza dubbio tra le capitali più fotografate al mondo. La loro straordinaria bellezza ha ispirato generazioni di fotografi fin dal 1840, quando la nuova invenzione della fotografia ha iniziato a catturare la luce di entrambe le città e a diffonderne i ritratti in tutto il mondo. La mostra crea un dialogo tra le due città, evidenziando ciò che le unisce e ciò che le rende uniche. Attraverso quarantadue fotografie provenienti dai vasti archivi Alinari, la storia di un secolo – dalla metà del XIX alla metà del XX secolo – si dispiega in un colpo d'occhio, rivelando le profonde e sorprendenti affinità che hanno contribuito a forgiare il loro legame unico. Nei dittici esposti, Parigi e Roma si fondono e si distinguono: scavi archeologici, cupole, archi di trionfo, ponti e monumenti emblematici dialogano attraverso lo sguardo di grandi fotografi italiani e francesi. Le geometrie, le atmosfere e i paesaggi compongono un ritmo visivo che restituisce tutta la ricchezza storica e culturale delle due capitali.»

Senza dubbio il festeggiamento dei 70 anni di amicizia offrirà l'occasione a innumerevoli storici, giornalisti, artisti e scienziati di descrivere e confrontare somiglianze e differenze, nonché il contributo delle due città-faro allo splendore del mondo latino. Mi limiterò a evidenziare una «simmetria» forse ancora inosservata. Mi vengono in mente due «luoghi della memoria»: il «Café de Paris» di Roma e il «Café di Roma» di Parigi.

Il «Café di Roma», sugli Champs-Élysées, la mitica arteria parigina che attraversa la capitale francese, viene presentato proprio dai proprietari del locale: «Il Café di Roma è più di un semplice ristorante; per tre generazioni è stato l'orgoglio e la gioia di una famiglia. Dal nonno alla nipote, il Café di Roma è un ristorante semplice in cui abbiamo sempre cercato di soddisfare i nostri clienti». Conosco questo locale fin dal 1972, quando è stato inaugurato. Ci torno regolarmente. D'estate, mi siedo ai tavolini sul marciapiede ad ammirare «la sfilata» permanente di turisti provenienti da tutto il mondo, venuti a passeggiare su *la plus belle avenue du monde*. D'inverno, scelgo un tavolo vicino alla finestra, al primo o al secondo piano, da dove posso vedere al tramonto «Le luci della ribalta». *Limelight*, dal titolo del film americano diretto da Charlie Chaplin, uscito nel 1952. Quando volto lo sguardo nella direzione opposta, mi imbatto nelle immagini di innumerevoli attori dei film italiani degli anni '50-'70: Alberto Sordi, Marcello Mastroianni, Anita Ekberg, Alain

Milano!) și „fabricat” după rețeta mea.

„Café de Paris”, la Roma, se află și el tot într-o localizare „mitică”: Via Veneto. Mai bine zis, se afla, pentru că acest local și-a închis porțile acum mai bine de 10 ani. Iată ce scriam într-un text, publicat tot în revista *Siamo di nuovo insieme* în 2015: „În spatele obloanelor trase la «Café de Paris», puteai vedea fotografiile unor Fellini, Mastroianni, Giulietta Masini, Vittorio Gassman, Totò, Renato Salvatori, Alberto Sordi, Domenico Modugno. Locul de întâlnire preferat al acestor vedete era restaurantul numit «Café de Paris». Acolo se revedeau și nenumărate fotografii sunt martore incontestabile ale acelor momente, toate vedetele enumerate mai sus, precum și nenumărate starlete în căutarea gloriei, tehnicienii acestei lumi artistice, afaceriști și milionari de tot felul, simplii gură-cască sau agenții ordinii publice, care sperau să-i controleze pe «paparazzi» dezlănțuiți, ce încercau prin toate mijloacele posibile să obțină clișeul senzațional care urma să-i îmbogățească.”

De zeci de ori m-am tot întrebat, începând din 1968, data primei mele vizite la Roma, de ce sunt tot atât de îndrăgostit de cele două mari capitale latine... Mulțumită cărții scrise de jurnalistul Stefano Montefiori, invitatul întâlnirii de la Primăria Parisului de pe 5 februarie, cred că am găsit un început de răspuns. În textul *Dați-ne înapoi Mona Lisa! și alte neînțelegeri franco-italiene*, autorul menționează comentariul unei prietene născute la Roma, locuitoare a Parisului de 30 de ani, care spune: „La Roma, ești atât de cufundat în eternitate încât ajungi pregătit pentru grandoarea Parisului... La Roma, există templul păgân, apoi deasupra lui templul roman, apoi biserica catolică și, de asemenea, Porticul Octaviei, un punct de reper în cartierul evreiesc unde barul-tutungerie al lui Totò și-a găsit locul printre statuile antice. Când ajungi la Paris, imaculata Place de la Concorde posedă o simplitate izbitoare în estetica sa. Un roman aflat la Paris nu se simte intimidat, căci a beneficiat de o educație ancestrală în materie de frumusețe.”

Este exact această „educație ancestrală în materie de frumusețe” cu care încerc să mă familiarizez, la Paris și la Roma, de 58 de ani.

Delon, Annie Giardot, Audrey Hepburn. Ho la senzație de trovami a Roma, negli studi di Cinecittà e che Federico Fellini stia per terminare il suo ultimo film. Il tutto, mentre mi gusto un affogato al caffè, il mio dolce preferito, presentato da un cameriere (di vicino Milano!) e «fabbriato» seguendo la mia ricetta.

Anche il «Café de Paris» si trova in un posto «mitico»: Via Veneto. O meglio, si trovava, perché questo locale ha chiuso

le sue porte da più di 10 anni. Ecco cosa scrivevo in un testo pubblicato sempre nella rivista *Siamo di nuovo insieme*, nel 2015: «Dietro le persiane chiuse del «Café de Paris» potevi vedere le foto di Fellini, Mastroianni, Giulietta Masini, Vittorio Gassman, Totò, Renato Salvatori, Alberto Sordi, Domenico Modugno. Il luogo di ritrovo preferito da queste star era il ristorante chiamato «Café de Paris». Lì s'incontravano, e le loro innumerevoli fotografie sono testimoni incontestabili di quei momenti, tutte le star sopra elencate, oltre a innumerevoli starlette in cerca di gloria, tecnici appartenenti a questo mondo artistico, uomini d'affari e milionari di ogni tipo, semplici curiosi o agenti delle forze dell'ordine che speravano di controllare i «paparazzi» scatenati, pronti a tutto pur di ottenere lo scatto sensazionale che li avrebbe resi ricchi.»

Mi sono domandato decine di volte, a partire dal 1968, data della mia prima visita a Roma, perché sono così innamorato delle due grandi capitali latine... Grazie al libro scritto dal giornalista Stefano Montefiori, invitato all'incontro del Municipio di Parigi il 5 febbraio, credo di aver trovato un inizio di risposta. Nel testo *Ridateci la Gioconda! e altri malintesi franco-italiani*, l'autore menziona il commento di un'amica nata a Roma e trasferitasi a Parigi da 30 anni, che dice: «A Roma sei talmente immerso nell'eternità, da arrivare preparato alla grandiosità di Parigi... A Roma c'è il tempio pagano, poi sopra di esso il tempio romano, poi la chiesa cattolica e anche il Portico di Ottavia, un punto di riferimento nel quartiere ebraico dove il bar-tabaccheria di Totò ha trovato posto tra le statue antiche. Quando arrivi a Parigi, l'immacolata Place de la Concorde possiede una semplicità sorprendente nella sua estetica. Un romano a Parigi non si sente intimidito, perché ha beneficiato di un'educazione ancestrale in materia di bellezza.»

Ed è proprio a questa «educazione ancestrale in materia di bellezza» che cerco di abituarci, a Parigi e a Roma, da 58 anni.

De la migrație la mecenat: **Angelo Adreani** și teatrul din Râmnicu Vâlcea

de
Florin Epure

traduzione
Clara Mitola

foto
arhiva autorului ·
archivio dell'autore

Angelo Adreani (1840-1917) reprezintă una dintre figurile semnificative ale antreprenoriatului de origine italiană care au contribuit, în mod direct și durabil, la modernizarea vieții urbane și culturale din România la sfârșitul secolului al XIX-lea și începutul secolului al XX-lea.

Stabilirea sa la Râmnicu Vâlcea trebuie plasată în contextul mai amplu al migrației italiene către Europa Centrală și de Est, fenomen determinat de dificultățile economice din Peninsula Italică, dar și de oportunitățile oferite de un stat român aflat într-un proces accelerat de modernizare instituțională, urbanistică și culturală.

Râmnicu Vâlcea, oraș cu statut administrativ și cu o poziție strategică în rețeaua comercială regională, oferea un cadru favorabil inițiativelor private. În ultimele decenii ale secolului al XIX-lea, orașul a cunoscut o creștere a populației, o diversificare a activităților economice și o deschidere tot mai accentuată către forme moderne de viață urbană.

În acest mediu s-au integrat numeroși imigranți italieni – constructori, negustori, artiști, muncitori forestieri sau mici industriași – care au contribuit la transformarea fizionomiei orașului. Angelo Adreani s-a numărat printre aceștia, dar inițiativa sa s-a distins prin orientarea către domeniul cultural, relativ rar abordat de antreprenorii străini ai epocii.

Martorii epocii își aminteau de acea clădire aflată pe bulevardul Tudor Vladimirescu care a oferit clipe minunate locuitorilor Râmnicului. Pe locul unde este astăzi Teatrul „Anton Pann” a funcționat, odinioară, Teatrul-cinematograf „Adreani”, un important așezământ cultural al urbei, edificat de acest întreprinzător italian care s-a stabilit la sfârșitul secolului al XIX-lea la Râmnic, împreună cu soția sa, Maria.

Decizia de a construi un teatru într-un oraș de provincie reflectă nu doar spiritul întreprinzător al lui Adreani, ci și o anumită concepție asupra rolului culturii în viața comunității. Clădirea teatrului, ridicată, cel mai probabil, între anii 1870 și

Angelo Adreani (1840-1917) rappresenta una delle figure significative dell'imprenditoria di origine italiana che ha contribuito in modo diretto e durevole alla modernizzazione della vita urbana e culturale della Romania, tra la fine del XIX e l'inizio del XX secolo.

Il suo stabilirsi a Râmnicu Vâlcea è da contestualizzare nel più ampio movimento di migrazione italiana verso l'Europa Centrale e Orientale, fenomeno determinato dalle difficoltà economiche che caratterizzano la Penisola Italiana, ma anche dalle opportunità offerte da uno stato romeno in rapido processo di modernizzazione istituzionale, urbanistica e culturale.

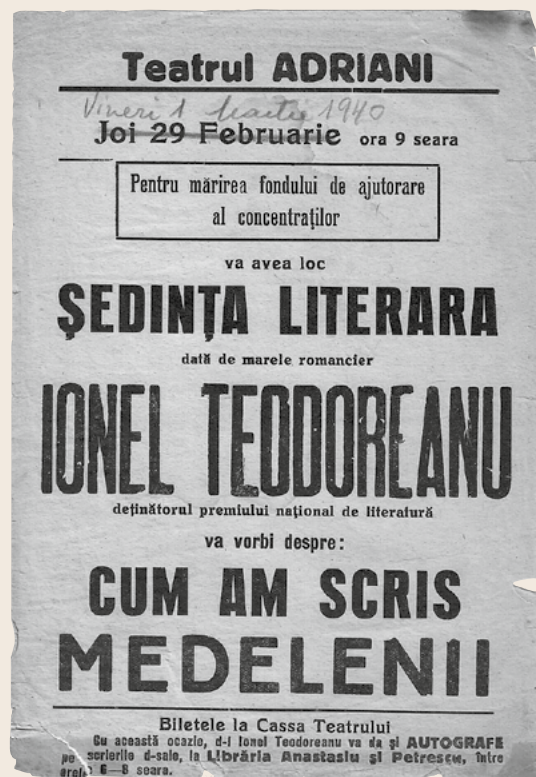
Râmnicu Vâlcea, città con un proprio statuto amministrativo e una posizione strategica nella rete commerciale regionale, offriva un contesto favorevole per le iniziative private. Negli ultimi decenni del XIX secolo, la città ha conosciuto una crescita demografica, una diversificazione delle attività economiche e un'apertura sempre più evidente rispetto alle moderne forme della vita urbana.

In quest'ambito si sono integrati numerosi italiani – costruttori, commercianti, artisti, lavoratori forestali e piccoli industriali – che hanno contribuito a trasformare la fisionomia della città. Angelo Adreani era tra questi, ma la sua

Dalla migrazione
al mecenatismo:
Angelo Adreani
e il teatro di
Râmnicu Vâlcea

1880 și inaugurată oficial în 1889, a fost concepută de la început ca un edificiu destinat spectacolelor teatrale, fapt care o plasează printre cele mai timpurii construcții de acest tip din România.

Informații și documente privind familia și teatrul-cinematograf de la Râmnic mi-au fost puse la dispoziție de doamna doctor Liana-Maria-Elvira Popescu din București, pe care am avut onoarea să o cunosc în urmă cu mai mulți ani, ea fiind nepoata lui Eugen (Jenică) Adreani (1884-1964), fiul lui Angelo.

Într-o perioadă în care multe reprezentații aveau loc în săli improvizate, hanuri sau spații multifuncționale, existența unui teatru propriu-zis într-un oraș precum Râmnicul Vâlcea reprezenta un semn clar al modernizării și al aspirației către un statut cultural urban.

Din punct de vedere arhitectural, edificiul răspundea cerințelor funcționale ale epocii, având un regim de înălțime parter și etaj, o fațadă simetrică și un portic susținut de coloane, care conferea clădirii un caracter reprezentativ. Organizarea interioară includea un foaier spațios, sală de spectacole cu parter, loji laterale și balcon, precum și o scenă de dimensiuni suficiente pentru montarea unor producții teatrale complexe. Dotările tehnice, deși modeste în raport cu standardele contemporane, erau avansate pentru epocă și au permis ulterior adaptarea sălii pentru proiecții cinematografice. Jenică Adreani a adus la Râmnic cele dintâi pelicule, în perioada anilor 1921-1927, apoi primele filme sonore.

Inițiativa sa este distinctă grație all'orientamento verso il settore culturale, abordato piuttosto raramente dagli imprenditori stranieri dell'epoca.

I testimoni di quel periodo ricordavano quell'edificio situato sul boulevard Tudor Vladimirescu che ha regalato momenti meravigliosi agli abitanti di Râmnicul Vâlcea. Nel luogo dove oggi sorge il Teatro «Anton Pann», un tempo funzionava il Teatro-cinema «Adreani», un importante centro culturale della città, costruito da questo imprenditore italiano stabilitosi a Râmnic alla fine del XIX secolo insieme a sua moglie Maria.

La decisione di costruire un teatro in una città di provincia riflette non solo lo spirito imprenditoriale di Adreani ma anche una determinata concezione in merito al ruolo della cultura nella vita della comunità. Il teatro, costruito molto probabilmente tra il 1870 e il 1880 e inaugurato ufficialmente nel 1889, è stato concepito fin dall'inizio come un edificio destinato agli spettacoli teatrali, elemento che lo colloca tra le prime strutture di questo tipo in Romania.

Le informazioni e i documenti riguardanti la famiglia e il teatro-cinema di Râmnic mi sono state messe a disposizione dalla dott.ssa Liana-Maria-Elvira Popescu di Bucarest, che ho avuto l'onore di incontrare molti anni fa, nipote di Eugen (Jenică) Adreani (1884-1946), a sua volta figlio di Angelo.

In un periodo in cui molti spettacoli si tenevano in sale improvvisate, locande o spazi multifunzionali, l'esistenza di un vero e proprio teatro in una città come Râmnicul Vâlcea rappresentava un chiaro segno di modernizzazione e di aspirazione a uno status culturale urbano.

Dal punto di vista architettonico, l'edificio rispondeva alle richieste funzionali dell'epoca, con un pianterreno e un primo piano, una facciata simmetrica e un porticato sostenuto da colonne, che conferivano alla struttura un carattere rappresentativo. L'organizzazione interna includeva un foyer spazioso, una sala spettacoli con platea, logge laterali e balconi, nonché un palcoscenico di dimensioni sufficienti per l'allestimento di produzioni teatrali complesse. Le attrezzature tecniche, sebbene modeste rispetto agli standard contemporanei, erano all'avanguardia per l'epoca e hanno permesso il successivo adattamento della sala alle proiezioni cinematografiche. Jenică Adreani ha portato a Râmnic i primi film, tra il 1921 e il 1927, e poi i primi film sonori.

L'introduzione del cinema ha segnato una nuova tappa nella vita dell'edificio, che si trasforma in un teatro-cinema, sulla scorta di una tendenza europea largamente diffusa nei primi decenni del XX secolo. Quest'adattamento

Introducerea cinematografului a marcat o nouă etapă în viața edificiului, transformând teatrul într-un teatru-cinematograf, conform unei tendințe europene larg răspândite în primele decenii ale secolului al XX-lea. Această adaptare demonstrează capacitatea de inovare și flexibilitatea managerială a familiei Adreani, care a înțeles necesitatea alinierii la noile forme de consum cultural. Astfel, sala a devenit un spațiu polivalent, capabil să răspundă atât cerințelor teatrului clasic, cât și interesului tot mai crescut pentru film.

Pe parcursul funcționării sale, Teatrul-cinematograf „Adreani” a fost principalul loc de desfășurare a vieții culturale din Râmnicu Vâlcea. Numeroase trupe teatrale din București și din alte centre culturale ale țării au inclus orașul în itinerariile lor, beneficiind de existența unei săli adecvate. Pe această scenă au evoluat actori importanți ai perioadei interbelice, iar prezența trupei lui Constantin Tănase constituie un reper simbolic al valorii artistice atinse de spectacolele găzduite aici. Teatrul a contribuit, astfel, la formarea gustului artistic al publicului local și la integrarea orașului în circuitul cultural național.

Când trupa lui Tănase venea aici, marele actor Dem Rădulescu, pe atunci doar un copil, nu avea voie la spectacol, pentru că pe scenă apăreau și femei dezbrăcate. S-a strecurat totuși într-o seară și, printre picioarele spectatorilor, l-a văzut pe Tănase. Acest moment l-a marcat pentru toată

demonstra la capacitate d'innovazione e la flessibilità manageriale della famiglia Adreani, che ha compreso la necessità di allinearsi alle nuove forme del consumo culturale. Così, la sala è diventata uno spazio polivalente, capace di rispondere alle richieste del teatro classico, come anche all'interesse crescente per i film.

Durante il suo periodo di attività, il Teatro-cinema «Adreani» è stato il principale luogo di svolgimento della vita culturale di Râmnicu Vâlcea. Numerose compagnie teatrali di Bucarest e di altri centri culturali del paese hanno incluso la città nei loro itinerari, approfittando dell'esistenza di una sala adeguata. Su questo palcoscenico si sono esibiti importanti attori d'epoca interbellica, e la presenza della compagnia di Constantin Tănase rappresenta un punto di riferimento simbolico del valore artistico raggiunto dagli spettacoli ospitati qui. Il teatro ha così contribuito alla formazione del gusto artistico del pubblico locale e all'integrazione della città nel circuito culturale nazionale.

Quando la compagnia di Tănase veniva qui, il grande attore Dem Rădulescu, allora solo un bambino, non poteva assistere agli spettacoli, perché sul palco apparivano anche donne nude. Eppure, una sera, è riuscito a intrufolarsi e, tra le gambe degli spettatori, ha visto Tănase. Questo momento l'ha segnato per il resto della vita. Al Teatro «Anton Pann», che si trova dove un tempo

viața. La Teatrul „Anton Pann”, care se află pe locul teatrului de altădată, este conservat un bilet, cu prețul de 800 de lei, din martie 1938, la un spectacol al lui Constantin Tănase.

Pe această scenă au mai jucat marii artiști Toni și Lucia Bulandra, Maria Filotti, Marioara Voiculescu, Maria Ventura, Agepsina Macri-Eftimiu, Teodor Popescu, Eliodor Constantinescu. Aici au concertat tenorul Nicolae Leonard, supranumit „prințul operetei”, și chiar George Enescu. Societatea culturală și educațio-

sorgeva il vecchio teatro, è stato conservato un biglietto del marzo 1938, del prezzo di 800 lei, per uno spettacolo di Constantin Tănase.

Su questo palcoscenico hanno recitato anche altri grandi artisti come Toni e Lucia Bulandra, Maria Filotti, Marioara Voiculescu, Maria Ventura, Agepsina Macri-Eftimiu, Teodor Popescu, Eliodor Constantinescu. Qui hanno tenuto concerti il tenore Nicolae Leonard, soprannominato «il principe dell'operetta», e perfino George Enescu. La società culturale e didattica

Teatrul Adreani (1955)

nală „Progresul” a organizat primul concert, la 27 ianuarie 1908. Tot aici se organizau întruniri și conferințe, astfel că pe scena teatrului le-au vorbit vâlcenilor mari personalități, precum Octavian Goga, Ionel Teodoreanu sau Take Ionescu.

Moartea lui Angelo Adreani, survenită la 5 iulie 1917, nu a însemnat sfârșitul acestei inițiative culturale. Administrarea edificiului a fost preluată de fiul său, Eugen (Jenică) Adreani (1884–1964), care a continuat activitatea și a asigurat renovarea clădirii în perioada de după Primul Război Mondial. Trebuie să amintim că, în anul 1918, clădirea a fost rechiziționată de armata germană de ocupație și transformată în grajd de cai și lagăr de prizonieri. Continuitatea familială a permis păstrarea identității teatrului

«Progresul» ha organizzato il primo concerto il 27 gennaio 1908. Qui si tenevano anche riunioni e conferenze, così che sul palcoscenico del teatro hanno parlato ai cittadini di Vâlcea grandi personalità come Octavian Goga, Ionel Teodoreanu o Take Ionescu.

La morte di Angelo Adreani, avvenuta il 5 luglio del 1917, non ha significato la fine di queste iniziative culturali. L'amministrazione della struttura è passata a suo figlio, Eugen (Jenică) Adreani (1884–1964), che ha portato avanti l'attività e si è occupato della ristrutturazione del palazzo dopo la Prima Guerra Mondiale. È necessario ricordare come, nel 1918, il palazzo sia stato requisito dall'esercito tedesco di occupazione e trasformato in scuderia e campo di

și menținerea acestuia ca principal spațiu de spectacole al orașului timp de mai multe decenii. În lipsa altor săli similare, Teatrul „Adreani” a rămas un punct de convergență al vieții sociale, culturale și mondene din Râmnicu Vâlcea.

Schimbările politice radicale de după cea de-a doua conflagrație mondială au afectat decisiv soarta edificiului. În anul 1948, clădirea a fost naționalizată în baza legislației specifice regimului comunist, împreună cu mobilierul, aparatura și documentele administrative. Lipsa unor acte complete de predare și confiscarea arhivei au îngreunat ulterior reconstituirea istoriei instituției. Sub noua administrație, sala a continuat să funcționeze sub denumirea de „Cinematograful 7 Noiembrie”, pierzându-și însă treptat specificul și prestigiul asociate perioadei anterioare.

Demolarea clădirii, produsă la sfârșitul anilor '50, a reprezentat o pierdere majoră pentru patrimoniul arhitectural și cultural al orașului. Dispariția Teatrului „Adreani” a însemnat pierderea unei clădiri de patrimoniu cultural și rupearea unei continuități culturale care se întinsese pe aproape un secol.

Privită în ansamblu, activitatea lui Angelo Adreani poate fi interpretată ca un exemplu elocvent de transfer cultural realizat prin intermediul migrației. Prin inițiativa sa, acesta a adus la Râmnicu Vâlcea un model de organizare a vieții culturale inspirat din spațiul italian și vest-european, adaptat însă condițiilor locale. Teatrul-cinematograf „Adreani” a funcționat ca un spațiu de divertisment, dar și ca un instrument de educație culturală și de consolidare a identității urbane.

Recuperarea memoriei lui Angelo Adreani și a teatrului pe care l-a fondat este deosebit de relevantă pentru comunitatea italiană din România și pentru istoriografia locală. Această istorie ilustrează modul în care imigranții italieni au contribuit la dezvoltarea economică și la edificarea infrastructurii culturale a orașelor românești. În absența clădirii, memoria sa supraviețuiește prin documente, mărturii și evocări, care confirmă rolul esențial al acestui antreprenor italian în configurarea peisajului cultural al Râmnicului de odinioară și în istoria mai largă a prezenței italiene în România.

prigionia. La continuită familială ha permesso di preservare l'identità del teatro e di mantenerlo come principale spazio di spettacolo della città per diversi decenni. In assenza di altre sale simili, il Teatro «Adreani» è rimasto un punto di convergenza della vita sociale, culturale e mondana di Râmnicu Vâlcea.

I cambiamenti politici radicali che seguono le due guerre mondiali hanno influenzato in modo decisivo il destino dell'edificio. Nell'anno 1948, il palazzo è stato nazionalizzato in base alle leggi specifiche del regime comunista, insieme ai mobili, alle apparecchiature e ai documenti amministrativi. La mancanza di atti completi di consegna e la confisca dell'archivio hanno successivamente reso difficile la ricostruzione della storia dell'istituzione. Sotto la nuova amministrazione, la sala ha continuato a funzionare con il nome di «Cinematograful 7 Noiembrie» (Cinema 7 Novembre), perdendo però gradualmente la sua specificità e il prestigio associati al periodo precedente.

La demolizione della struttura, avvenuta alla fine degli anni '50, ha rappresentato un'enorme perdita per il patrimonio architettonico e culturale della città. La scomparsa del Teatro «Adreani» ha significato la perdita di un palazzo appartenente al patrimonio culturale e l'interruzione di una continuità culturale che si era estesa per quasi un secolo.

Guardata nell'insieme, l'attività di Angelo Adreani può essere interpretata come un eloquente esempio di trasferimento culturale realizzato attraverso la migrazione. Con la sua iniziativa, ha portato a Râmnicu Vâlcea un modello di organizzazione della vita culturale ispirato allo spazio italiano e a quello dell'Europa occidentale, e tuttavia adattato alle condizioni locali. Il Teatro-cinema «Adreani» ha funzionato come spazio di intrattenimento ma anche come strumento di educazione culturale e di consolidamento dell'identità urbana.

Recuperare la memoria di Angelo Adreani e del teatro che ha fondato è molto importante per la comunità italiana di Romania e per la storia locale. Questa storia illustra il modo in cui gli immigrati italiani abbiano contribuito allo sviluppo economico e all'edificazione dell'infrastruttura culturale della città. Ora che l'edificio non esiste più, il suo ricordo sopravvive attraverso i documenti, le testimonianze e le evocazioni, che confermano il ruolo essenziale di questo imprenditore italiano nella configurazione del paesaggio culturale della Râmnic di una volta e nella più ampia storia della presenza italiana in Romania.

Primavera in Italia: riti, feste e tradizioni di una stagione che rinasce

La primavera, in Italia, non è soltanto un passaggio climatico e un cambio di stagione: è un momento simbolico e culturale, è un racconto collettivo fatto di riti, memoria e partecipazione. Dopo il silenzio dell'inverno, le piazze tornano a riempirsi, i borghi si animano, il calendario si colora di celebrazioni che uniscono fede, memoria storica e tradizioni popolari. La stagione della fioritura diventa così un grande racconto nazionale, fatto di riti antichi e feste contemporanee, in cui la rinascita della natura si intreccia con quella della comunità.

di
Maria Carmen
Neagoe

traducere
Olivia Simion

Primăvara în Italia este mai mult decât o simplă tranziție climatică și o schimbare de anotimpuri: este un moment simbolic și cultural, o naratiune colectivă făcută din ritualuri, memorie și participare. După liniștea iernii, pietele se umplu din nou, orașele se animă, iar calendarul se colorează de sărbători care îmbină credința, memoria istorică și tradițiile populare. Sezonul înfloririi devine astfel o mare poveste națională, făcută din ritualuri antice și sărbători contemporane, în care renașterea naturii se împletește cu cea a comunității.

IANUARIE · MARTIE

Fin dalla preistoria, l'uomo ha osservato il ciclo delle stagioni come un mistero da interpretare. Già nel Neolitico, le statuette della Madre Terra – simbolo di fertilità – testimoniavano il bisogno umano di interpretare il ciclo delle stagioni. La terra che «muore» in autunno e che in inverno sembra dormire, rinasce in primavera e diventa immagine di continuità della vita. Nei secoli, questi riti agricoli si sono intrecciati con il cristianesimo e con la storia nazionale, dando vita a un patrimonio culturale ancora vivo.

IL CARNEVALE: TRA MASCHERE E SATIRA

Tra febbraio e marzo, la primavera si apre simbolicamente con il Carnevale, il primo grande protagonista della stagione. Considerato da molti una festa «di passaggio», il Carnevale segna l'ultimo momento di allegria prima del periodo quaresimale. In Italia assume forme diverse, ma sempre spettacolari.

A **Venezia**, le maschere bianche e dorate evocano l'eleganza della Serenissima: costumi settecenteschi, balli storici e atmosfere sospese nel tempo con scenografie suggestive trasformano la città in un teatro a cielo aperto.

A **Viareggio**, invece, la tradizione si esprime attraverso imponenti carri allegorici di cartapesta che affrontano con ironia temi politici e sociali. Qui la festa diventa satira: personaggi politici e temi d'attualità vengono rappresentati in modo creativo e ironico.

Il Carnevale conserva un'eredità antica e affonda le sue radici nei Saturnali romani, quando l'ordine sociale veniva temporaneamente sospeso. Oggi resta uno spazio di libertà espressiva, particolarmente sentito dai giovani, che attraverso costumi e travestimenti sperimentano identità e creatività.

SAN GIUSEPPE E I RITI DEL FUOCO

Il 19 marzo si celebra la festa di San Giuseppe, che in molte regioni supera l'aspetto religioso, unendo devozione cristiana e simbolismo agricolo. In molte località del Sud, come **San Marzano di San Giuseppe** e **Vetralla**, si svolge la tradizionale processione delle fascine: grandi cataste di legna raccolte nei giorni precedenti, vengono portate in corteo e poi bruciate in falò collettivi come simbolo di purificazione e di passaggio verso la nuova stagione.

Il fuoco, elemento centrale di questi riti, richiama antiche pratiche agricole legate alla protezione dei campi e alla fertilità della terra portando un buon auspicio per i raccolti. Ancora oggi, questi riti mostrano l'integrazione tra fede e

Încă din timpurile preistorice, omul a observat ciclul anotimpurilor ca un mister de interpretat. Deja în neolitic, statuetele Mamei Pământ – simbol al fertilității – mărturiseau nevoia umană de a interpreta ciclul anotimpurilor. Pământul care „moare” toamna și pare să doarmă iarna renaște primăvara și devine o imagine a continuității vieții. De-a lungul secolelor, aceste ritualuri agricole s-au împletit cu creștinismul și istoria națională, dând naștere unui patrimoniu cultural încă viu.

CARNAVALUL: ÎNTRE MĂȘTI ȘI SATIRĂ

Între februarie și martie, primăvara se deschide simbolic cu Carnavalul, primul mare protagonist al sezonului. Considerat de mulți o sărbătoare „de tranziție”, Carnavalul marchează ultimul moment de bucurie înainte de Postul Mare. În Italia, acesta ia forme diferite, dar întotdeauna spectaculoase.

La **Veneția**, măștile albe și aurii evocă eleganța Serenissimei: costumele din secolul al XVIII-lea, dansurile istorice și o atmosferă atemporală, cu decoruri evocatoare, transformă orașul într-un teatru în aer liber.

În **Viareggio**, însă, tradiția este exprimată prin care alegorice impunătoare din *papier mâché* care abordează ironic probleme politice și sociale. Aici, festivalul devine satiră: personalități politice și evenimente curente sunt reprezentate într-un mod creativ și ironic.

Carnavalul păstrează o moștenire străveche, înrădăcinată în Saturnaliile romane, când ordinea socială era suspendată temporar. Astăzi, rămâne un spațiu pentru libertatea de exprimare, prețuit în special de tineri, care își explorează identitatea și creativitatea prin costume și deghizări.

foto: gressetondizite.com

cultura contadina, ricordando il legame profondo tra uomo e natura e creando un intreccio culturale che testimonia la stratificazione della storia italiana.

LA SAGRA DEL MANDORLO IN FIORE

In Sicilia la primavera arriva in anticipo. Ad **Agrigento**, la Sagra del Mandorlo in Fiore celebra la fioritura degli alberi nella suggestiva Valle dei Templi, tra febbraio e marzo, e diventa occasione di festa e incontro internazionale.

Gruppi folkloristici provenienti da tutto il mondo sfilano in costume tradizionale, tra musiche e danze popolari. Le fiaccole accese davanti ai templi greci creano un dialogo simbolico tra antichità e presente. La manifestazione unisce valorizzazione del patrimonio archeologico, tradizione popolare e apertura interculturale. È un esempio significativo di come una festa locale possa assumere una dimensione globale senza perdere le proprie radici.

Foto: retel/ancallumpanopole

SFÂNTUL IOSIF ȘI RITURILE FOCULUI

19 martie marchează celebrarea sărbătorii Sfântului Iosif, care în multe regiuni transcende aspectele religioase, combinând devoțiunea creștină cu simbolismul agricol. În multe orașe din sud, cum ar fi **San Marzano di San Giuseppe** și **Vetralla**, are loc tradiționala procesiune a snopilor: grămezi mari de lemne adunate în zilele precedente sunt purtate în procesiune și apoi arse în focuri colective ca simbol al purificării și al trecerii la noul anotimp.

Focul, element central al acestor rituri, amintește de practicile agricole antice legate de protejarea câmpurilor și de fertilitatea pământului, aducând noroc la recoltă. Chiar și astăzi, aceste ritualuri arată îngemănarea credinței și a culturii țărănești, amintind de legătura profundă dintre om și natură și creând o împletire culturală care certifică stratificarea istoriei italiene.

Festa di San Giuseppe, 19 marzo. Celebrată anche come Festa del Papà, è caratterizzata dalle tradizionali Zeppole, dolci preparati e consumati per l'occasione.

Ziua Sfântului Iosif (Festa di San Giuseppe), 19 martie. Sărbătorită și ca Ziua Tatălui, este caracterizată de dulcele tradițional Zeppole, preparat și consumat cu această ocazie

FESTIVALUL FLORILOR DE MIGDAL

Primăvara sosește devreme în Sicilia. În Agrigento, Festivalul Florilor de Migdal celebrează înflorirea copacilor din suggestiva Vale a Templelor, între februarie și martie, și devine un prilej de sărbătoare și întâlnire internațională.

Grupuri folclorice din întreaga lume defilează în costume tradiționale, însoțite de muzică și dansuri populare. Torțele aprinse în fața templelor grecești creează un dialog simbolic între antichitate și prezent. Evenimentul combină valorizarea patrimoniului arheologic, tradiția populară și deschiderea interculturală. Este un exemplu semnificativ al modului în care un festival local poate căpăta o dimensiune globală fără a-și pierde rădăcinile.

Foto: valdetemplitisicilia.it

Madonna che scappa in piazza, Sulmona

Madonna fugind în piață, Sulmona

PASQUA E PASQUETTA: SPIRITUALITÀ E CONVIVIALITÀ

La Pasqua rappresenta il cuore spirituale della primavera. Durante la Settimana Santa, molte città italiane ospitano processioni solenni: confraternite, parrocchie e intere comunità in abito tradizionale, con statue sacre e canti tradizionali e rituali antichi attraversano i centri storici creando un'atmosfera intensa.

La Pasqua, nel suo significato religioso, celebra la resurrezione e quindi la vittoria della vita sulla morte, un simbolismo che si armonizza perfettamente con la stagione primaverile.

Il giorno successivo, il Lunedì dell'Angelo, noto come Pasquetta, assume un carattere più conviviale: la tradizionale gita fuori porta riunisce famiglie e amici in campagna o nei parchi. È un momento di socialità che sottolinea il valore della condivisione.

PAȘTELE ȘI LUNEA PAȘTELUI: SPIRITUALITATE ȘI CONVIVIALITATE

Paștele reprezintă inima spirituală a primăverii. În timpul Săptămânii Mari, multe orașe italiene găzduiesc procesiuni solemne: confrerii, parohii și comunități întregi în costume tradiționale, cu statui sacre, cântece tradiționale și ritualuri antice, trec prin centrele istorice, creând o atmosferă intensă.

Paștele, în sensul său religios, celebrează învierea și, prin urmare, victoria vieții asupra morții, un simbolism care se armonizează perfect cu sezonul de primăvară.

A doua zi, Lunea Paștelui, cunoscută sub numele de „Pasquetta” în Italia, capătă un caracter mai convivial: ieșirea tradițională reunește familii și prieteni la țară sau în parcuri. Este un moment de socializare care subliniază valoarea împărtășirii.

Primăvara în Italia: ritualuri, sărbători și tradiții ale unui anotimp ce renaște

25 APRILE E 1° MAGGIO: LA PRIMAVERA CIVILE

Accanto alle feste religiose, la primavera italiana è segnata anche da importanti ricorrenze civili. Il 25 aprile si celebra la Liberazione dal nazifascismo e la lotta partigiana, una data fondamentale per la storia della Repubblica, con cerimonie ufficiali e momenti di riflessione in tutta la penisola. Le piazze si riempiono di bandiere tricolori e iniziative culturali, canti che richiamano i valori della democrazia e della libertà.

Il 1° maggio, Festa dei Lavoratori, ricorda le conquiste sociali per i diritti e la dignità del lavoro. Concerti, manifestazioni e iniziative pubbliche coinvolgono soprattutto i giovani, rendendo questa giornata un'occasione di partecipazione attiva. Queste celebrazioni sono una forma di rinascita della vita civile e sociale del Paese.

IL CALENDIMAGGIO E LE RIEVOCAZIONI STORICHE

All'inizio di maggio, ad **Assisi**, si celebra il Calendimaggio, rievocazione medievale che affonda le radici nei riti romani dedicati alla dea Flora.

Sfilate in costumi medievali, competizioni musicali e spettacoli teatrali animano la città, coinvolgendo attivamente scuole e associazioni.

Le gare tra quartieri e spettacoli musicali animano il centro storico, trasformando la festa in un laboratorio di storia vivente.

Queste manifestazioni mostrano come la memoria del passato possa essere trasmessa attraverso l'esperienza diretta e il coinvolgimento delle nuove generazioni.

Dalle maschere del Carnevale ai falò di San Giuseppe, dalle processioni pasquali alle celebrazioni civili, le feste primaverili italiane mostrano un intreccio tra fede cristiana, folclore locale e antichi rituali agricoli.

Le feste primaverili italiane sono spesso accompagnate da sagre dedicate ai prodotti stagionali: asparagi, carciofi, fragole, ciliegie. Il cibo diventa linguaggio culturale, elemento identitario e occasione di incontro. Ogni festa è occasione di comunione, memoria e trasmissione dei valori. Attraverso le degustazioni e i mercatini, le comunità valorizzano il territorio e rafforzano il senso di appartenenza.

In conclusione, la primavera in Italia rappresenta un intreccio armonioso tra natura, fede, storia e società. Ogni festa, religiosa o civile, antica o contemporanea, racconta un aspetto

25 APRILIE ȘI 1 MAI: PRIMĂVARA CIVILĂ

Alături de sărbătorile religioase, primăvara italiană este marcată și de aniversări civile importante. Pe 25 aprilie se celebrează Eliberarea de sub fascism și lupta partizanilor, o dată cheie în istoria Republicii, cu ceremonii oficiale și momente de reflecție în toată peninsula. Piețele se umplu de steaguri tricolore și inițiative culturale, cântece care amintesc de valorile democrației și libertății.

1 Mai, Ziua Muncii, comemorează realizările sociale pentru drepturile și demnitatea muncii. Concerte, demonstrații și inițiative publice implică în special tinerii, făcând din această zi o oportunitate de participare activă. Aceste sărbători sunt o formă de renaștere pentru viața civilă și socială a țării.

CALENDIMAGGIO ȘI RECONSTITUIRILE ISTORICE

La începutul lunii mai, **Assisi** sărbătorește Calendimaggio, o reconstituire medievală înrădăcinată în riturile romane dedicate zeiței Flora.

Parade de costume medievale, concursuri muzicale și spectacole teatrale înviesc orașul, implicând activ școlile și asociațiile.

Concursuri între cartiere și spectacole muzicale înviesc centrul istoric, transformând festivalul într-un atelier de istorie vie.

Aceste evenimente demonstrează cum memoria trecutului poate fi transmisă prin experiență directă și implicarea noilor generații.

De la măștile de carnaval la focurile de tabără dedicate Sfântului Iosif, de la procesiunile de Paște la sărbătorile civice, festivalurile italiene de primăvară prezintă o combinație de credință creștină, folclor local și ritualuri agricole străvechi.

Sărbătorile italiene de primăvară sunt adesea însoțite de târguri dedicate produselor de sezon: sparanghel, anghinare, căpșuni, cireșe. Mâncarea devine un limbaj cultural, un element identitar și o oportunitate de întâlnire. Fiecare sărbătoare este o oportunitate pentru comuniune, memorie și transmiterea valorilor. Prin degustări și târguri, comunitățile își pun în valoare teritoriul și își consolidează sentimentul de apartenență.

În concluzie, primăvara în Italia reprezintă o combinație armonioasă de natură, credință, istorie și societate. Fiecare festival, religios sau civic, antic sau contemporan, povestește un aspect al identității naționale. Studiarea acestor tradiții înseamnă înțelegerea modului în care trecutul trăiește în prezent, reînnoindu-se. Primăvara, cu culorile și ritualurile sale, este mai mult decât un simplu anotimp: este o moștenire culturală care unește diferite generații sub steagul renașterii și al speranței, unde identitatea italiană este rezultatul unor întâlniri continue între trecut și prezent.

dell'identità nazionale. Studiare queste tradizioni significa comprendere come il passato continui a vivere nel presente, rinnovandosi. La primavera, con i suoi colori e i suoi riti, non è soltanto una stagione: è un patrimonio culturale che unisce generazioni diverse sotto il segno della rinascita e della speranza, dove l'identità italiana è il risultato di continui incontri tra passato e presente.

Vizită din Taranto la Casa d'Italia

Casa d'Italia din București s-a animat în ziua de 4 decembrie 2025 de prezența unui grup de elevi și profesori de la Liceul Teoretic „Dante Alighieri” din București și de la Institutul de Învățământ Secundar Superior „Archimede” din Taranto, aflați într-un program Erasmus în capitala României.

În cadrul vizitei, oaspeții noștri au putut admira expoziția de pictură a Angelei Tomaselli și cea de fotografie a lui Mauro Vitale, care ne-a onorat cu prezența, dar și un film care le-a arătat aspecte despre nașterea comunității italiene istorice din România și eforturile descendenților emigranților italieni stabiliți aici cu peste un secol în urmă de a-și duce mai departe identitatea.

Doamna deputat Ioana Grosaru, președinta Asociației Italianilor din România – RO.AS.IT., și-a exprimat bucuria și emoția de a primi un grup atât de mare de elevi din Italia prin care speră ca povestea minorității italiene din România să ajungă cât mai departe și la cât mai multe persoane. De asemenea, aceasta a prezentat câteva dintre acțiunile și activitățile pe care asociația le întreprinde pentru promovarea minorității italiene din țară.

În dialogul generat cu acest prilej, s-au schimbat impresii despre România, despre asemănările lingvistice și culturale dintre cele

Il 4 dicembre 2025, la Casa d'Italia di Bucarest è stata animata dalla presenza di un gruppo di alunni e docenti provenienti dal Liceo Teorico «Dante Alighieri» di Bucarest e dall'Istituto di Istruzione Secondaria Superiore «Archimede» di Taranto, presenti nella capitale romana grazie a un programma Erasmus.

Durante la visita, i nostri ospiti hanno potuto ammirare la mostra di pittura di Angela Tomaselli e quella fotografica di Mauro Vitale, che ci ha onorato della sua presenza, e assistere anche a un film che ha mostrato loro diversi aspetti riguardanti la nascita della comunità italiana storica di Romania e gli sforzi compiuti dai discendenti degli immigrati italiani stabilitisi qui un secolo fa, per portare avanti la loro identità.

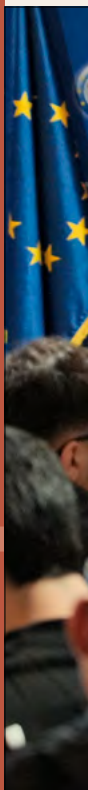
de
Olivia Simion

traduzione
Clara Mitola

foto
RO.AS.IT.

IANUARIE · MARTIE

PAGINA SCOLARI

due țări, despre adaptarea italienilor în spațiul românesc, domnul Claudio Bargagna oferind propriul exemplu, și despre importanța originilor, doamna prof. Anna Maria Summa, coordonatoarea grupului din Italia, reflectând asupra faptului că o astfel de întâlnire îi ajută să conștientizeze că rădăcinile proprii rămân cu noi chiar și la distanță de generații, că în ciuda adaptării și integrării în noile spații, cei plecați le păstrează cu ei în suflet și trebuie să îi privim cu toleranță și înțelegere.

A fost o întâlnire frumoasă și caldușoasă, din care fiecare a învățat ceva nou, iar Casa d'Italia este mereu deschisă unor astfel de experiențe.

La deputata Ioana Grosaru, presidente dell'Associazione degli Italiani di Romania – RO.AS.IT., ha espresso la sua gioia e commozione nel ricevere un gruppo così numeroso di alunni italiani, attraverso il quale spera che la storia della minoranza italiana di Romania possa arrivare il più lontano possibile e raggiungere il maggior numero di persone. Ha inoltre presentato alcune delle iniziative e delle attività che l'associazione svolge per promuovere la minoranza italiana del paese.

Nel dialogo scaturito in quest'occasione, sono state scambiate impressioni sulla Romania, sulle somiglianze linguistiche e culturali tra i due paesi, sull'adattamento degli italiani nello spazio romeno, di cui Claudio Bargagna ha offerto il proprio esempio personale, e sull'importanza delle origini, e la coordinatrice del gruppo italiano, Anna Maria Summa, ha offerto una riflessione sul modo in cui questo tipo di incontri aiutino a prendere consapevolezza di come le radici rimangano con noi anche a distanza di generazioni, che nonostante l'adattamento e l'integrazione nei nuovi spazi, chi parte conservi nel cuore le proprie, e di quanto sia necessario guardarli con tolleranza e comprensione.

È stato un incontro piacevole e caloroso da cui tutti hanno imparato qualcosa di nuovo, e Casa d'Italia è sempre aperta per esperienze di questo tipo.

Visita da Taranto a Casa d'Italia

Il Parco di Pratolino e il suo Colosso

Nella meravigliosa Toscana, a pochi chilometri dalla ben più famosa città di Firenze, si apre agli occhi del visitatore il Parco di Pratolino (in località Vaglia), uno dei più grandi della regione e annoverato tra i più importanti parchi in stile inglese d'Italia. Nel 1568 Francesco I de' Medici acquista il parco per donarlo alla sua seconda moglie, Bianca Cappello, con l'intento di renderlo un luogo magico e fiabesco. Si tratta di un progetto imponente che coinvolge diverse personalità, come l'architetto Bernardo Buontalenti, incaricato della costruzione della Villa del Pratolino (1569-1575) e dell'allestimento del parco insieme a Bartolomeo Ammannati, Valerio Cioli e Vincenzo Danti, e lo scultore fiammingo Giambologna, autore del cosiddetto *Colosso dell'Appennino*, una statua alta 14 metri che rappresenta la nascita della montagna, realizzata tra il 1579 e il 1580.

Il progetto originale prevedeva un parco-giardino in stile italiano (tipico del tardo-rinascimento e caratterizzato da suddivisioni geometriche delimitate da siepi e filari alberati) contenente statue, grotte artificiali, fontane con

În minunata Toscana, la câțiva kilometri de mult mai faimosul oraș Florența, se deschide ochilor vizitatorului Parcul Pratolino (în localitatea Vaglia), unul dintre cele mai mari din regiune și inclus printre cele mai importante parcuri în stil englezesc din Italia. În 1568, Francesco I de' Medici cumpără parcul pentru a-l dăruir celei de-a doua soții, Bianca Cappello, cu intenția de a-l transforma într-un loc magic și de basm. Este vorba despre un proiect impunător care a implicat diverse personalități, precum arhitectul Bernardo Buontalenti, însărcinat cu construirea Vilei Pratolino (1569-1575) și cu amenajarea

Fontana del Mugnone

Fântâna Mugnone

Villa Demidoff

foto: discoverusany.com

Peschiera della Maschera

Heleșteul Măștii

meccanismi di giochi d'acqua, un lago, un labirinto e numerose piante di grande pregio, fino al complesso della Villa medicea di Pratolino, al centro del parco, soprannominato per la sua bellezza «piccola Versailles di Firenze». Tuttavia, dopo la morte di Francesco I, la villa e il parco furono progressivamente dimenticati e lasciati all'incuria e bisognerà aspettare il XIX secolo perché il Parco di Pratolino torni a vivere, pur passando attraverso grandi cambiamenti. Nel 1819 infatti Ferdinando III di Lorena ordina la riorganizzazione del giardino che, in accordo con il gusto dell'epoca, viene trasformato in giardino inglese, mentre la Villa di Pratolino, la più bizzarra delle ville medicee (con le sue grotte sotterranee e gli ingegnosi meccanismi di cui era piena) e per questo anche estremamente costosa da mantenere, è fatta esplodere l'anno successivo. Infine, nel 1837 il Parco di Pratolino è venduto

parcului împreună cu Bartolomeo Ammannati, Valerio Cioli și Vincenzo Danti și sculptorul flamand Giambologna, autorul așa-numitului *Colos al Apeninilor*, o statuie înaltă de 14 metri care reprezintă nașterea muntelui, realizată între 1579 și 1580.

Proiectul original prevedea un parc-grădină în stil italian (tipic Renașterii târzii și caracterizat prin împărțiri geometrice delimitate de garduri vii și aliniamente de copaci), care conținea statui, grote artificiale, fântâni cu mecanisme de jocuri de apă, un lac, un labirint și numeroase plante de mare valoare, până la complexul Vilei Medici din Pratolino, aflat în centrul parcului, supranumit pentru frumusețea sa „micul Versailles al Florenței”. Totuși, după moartea lui Francesco I, vila și parcul au fost treptat date uitării și lăsate în paragină și a fost nevoie de o lungă așteptare, până în secolul al XIX-lea, pentru ca Parcul Pratolino să revină la viață, chiar dacă trecând prin mari schimbări. În 1819, într-adevăr, Ferdinando al III-lea de Lorena ordonă reorganizarea grădinii care, în acord cu gustul epocii, este transformată într-o grădină englezească, în timp ce Vila Pratolino, cea mai bizară dintre vilele Medicilor (cu grotele subterane și ingenioasele mecanisme de care era plină și, din acest motiv, extrem de costisitoare de întreținut) este voit aruncată în aer în anul următor. În cele din urmă, în 1837, Parcul Pratolino este vândut contelui Pavel Pavlovič Demidov (italianizat în Demidoff), aparținând unei foarte bogate familii de industriași de origine rusă. Tocmai această familie se va ocupa de recuperarea vechilor clădiri din interiorul parcului și de restaurarea și extinderea vechii curți a Medicilor care, din acel moment, va deveni Vila Demidoff.

Astăzi, parcul este un spațiu public care și-a păstrat aspectul său de grădină englezească din secolul al XIX-lea, vizitabil gratuit (a fost cumpărat în 1981 de Provincia Florența) de către cei care caută liniște și relaxare, dar și opere de artă de admirat. Parcul Pratolino, într-adevăr, în ciuda secolelor și a modificărilor prin care a trecut, păstrează încă în interiorul său opere de o anumită importanță, precum Fântâna lui Jupiter sau Fântâna Mugnone, Grota lui Cupidon sau Heleșteul Măștii, și, desigur, Colosul Apeninilor, operă sculpturală unică prin ingeniozitate și dimensiuni, descrisă astfel de sculptorul francez

foto: wikimedia.org

al conte Pavel Pavlovič Demidov (italianizzato in Demidoff), appartenente a una ricchissima famiglia di industriali d'origine russa. Sarà proprio questa famiglia a occuparsi del recupero degli antichi edifici all'interno del parco e a ristrutturare e ingrandire l'antica paggeria medicea

Parcul Pratolino și Colosul său

che, a partire da quel momento, diventerà Villa Demidoff.

Ad oggi, il parco è uno spazio pubblico che ha mantenuto il suo aspetto ottocentesco di giardino inglese, visitabile gratuitamente (è stato acquistato nel 1981 dalla Provincia di Firenze) da chi sia in cerca di quiete e relax ma anche di opere d'arte da ammirare. Il Parco di Pratolino, infatti, a dispetto dei secoli e dei rimaneggiamenti che l'hanno riguardato, conserva ancora al suo interno opere di una certa importanza, come la Fonte di Giove o la Fonte del Mugnone, la Grotta di Cupido o la Peschiera della Maschera, e naturalmente il Colosso dell'Appennino, opera scultorea unica per ingegno e dimensioni, descritta così dallo scultore francese Antoine-Laurent Castellan, nel 1797: «Di fronte al castello si erge la statua gigantesca dell'Appennino. È dello stile più grandioso e il carattere della testa è perfettamente adatto al soggetto; la fronte, dalle folte sopracciglia, sfida la tempesta e sembra coperta di rugiada; i suoi capelli scendono come ghiaccioli sulle spalle larghe e i riccioli della sua immensa barba imitano le stalattiti; le membra stesse sembrano cariche di brina, senza che i contorni e la forma dei muscoli ne siano alterati».

L'imponente scultura (ideata anche come fonte d'acqua del Pratolino) raffigura allegoricamente la catena montuosa dell'Appennino, «spina dorsale» d'Italia, come un anziano accovacciato in riva al lago, ispirato allo scultore Giambologna dal titano Atlante descritto nelle *Metamorfosi* di Ovidio. Eppure, accanto all'aspetto strettamente artistico, ciò che rende davvero unica questa scultura sono gli ambienti presenti al suo interno, grotte e stanze affrescate e suddivise su tre livelli. In cima alla statua poi, dentro la testa del Colosso, c'è un camino che Francesco I de' Medici accendeva spesso, lasciando che il fumo uscisse dal naso e dalla bocca dell'anziano di pietra, mentre di notte la stanza era illuminata con torce che facevano brillare gli occhi del Colosso dell'Appennino nell'oscurità del parco.

foto: cultura.toscana.it

Antoine-Laurent Castellan, în 1797: „În fața castelului se ridică statuia gigantică a Colosului Apeninilor. Este realizat în cel mai grandios stil, iar aspectul capului este perfect potrivit tematicii; fruntea, cu sprâncene dese, sfidează furtuna și pare acoperită de rouă; părul îi cade ca țurțurii pe umerii lați, iar buclele imensei sale bărbi imită stalactitele; membrele însele par încărcate de brumă, fără ca liniile și forma mușchilor să fie alterate”.

Impunătoarea sculptură (concepută și ca sursă de apă pentru Pratolino) reprezintă alegoric lanțul muntos al Apeninilor, „coloana vertebrală” a Italiei, sub forma unui bătrân aplecat pe malul lacului, inspirat sculptorului Giambologna de titanul Atlas descris în *Metamorfozele* lui Ovidiu. Și totuși, pe lângă aspectul strict artistic, ceea ce face cu adevărat unică această sculptură sunt încăperile din interiorul ei, grote și camere pictate, împărțite pe trei niveluri. În vârful statuii, în interiorul capului Colosului, se află un șemineu pe care Francesco I de' Medici îl aprindea adesea, lăsând fumul să iasă prin nasul și gura bătrânului de piatră, în timp ce noaptea încăperea era iluminată cu torțe care făceau ochii

Colosului Apeninilor să strălucească în întunericul parcului.

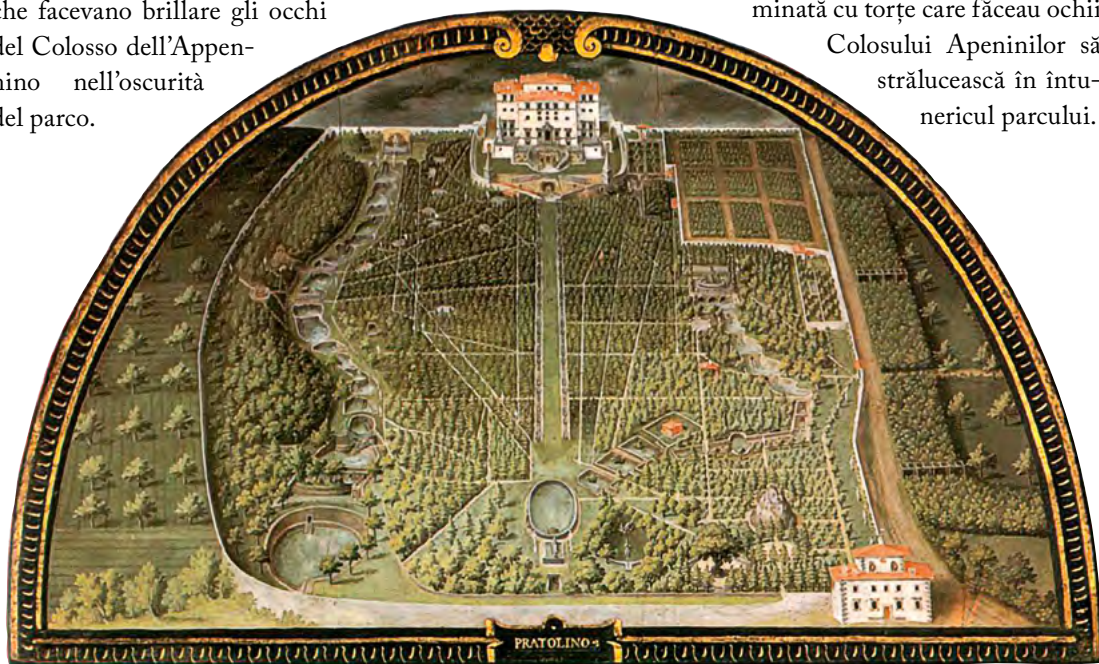

foto: disney.toscana.com

Fontana di Giove

Fântâna lui Jupiter

ITINERAR TURISTIC

IANUARIE-MARTIE

Il Nardone di Vaglia, torta di pane rappreso

Il Nardone, dolce popolare della tradizione toscana, secondo la leggenda deve il suo nome al pittore seicentesco Nardi da Razzo (originario di Vaglia) che, durante il suo soggiorno alla corte di Filippo IV di Spagna, si lamentava per l'assenza di questa torta della sua infanzia. Si tratta di una torta di pane rappreso tipica del mondo contadino che «non butta via niente».

Preparazione:

Imburrate e infarinate una teglia tonda da 24 cm, tagliate il pane a cubetti e mettete l'uvetta in ammollo in acqua tiepida. In una ciotola, amalgamate l'uovo e lo zucchero, grattate la scorza d'arancia e incorporate l'olio, il latte e il pane, che deve impregnarsi bene. Aggiungete il liquore e l'uvetta (strizzata con le mani) e mescolate facendo sempre attenzione al pane, che assorba il più possibile l'impasto. Nel frattempo, tritate le mandorle e fate a dadini la mela. Unite all'impasto farina, lievito e mela e continuate a mischiare. Versate nello stampo e dopo aver livellato l'impasto, distribuite le mandorle sulla superficie e infornate a 180 °C in forno statico per circa 50 minuti (deve formarsi una crosta). Sfornate il dolce e lasciatelo 30 minuti a raffreddare su una griglia, spolveratelo con dello zucchero a velo prima di servirlo.

Nardone, desert popular al tradiției toscane, conform legendei, își datorează numele pictorului din secolul al XVII-lea Nardi da Razzo (originar din Vaglia) care, în timpul șederii sale la curtea lui Filip al IV-lea al Spaniei, se plângea de absența acestei prăjituri a copilăriei sale. Este vorba despre o prăjitură din pâine întărită, tipică lumii țărănești care „nu aruncă nimic”.

Preparare:

Ungeți cu unt și tapetați cu făină o tavă rotundă de 24 cm, tăiați pâinea cubulețe și puneți stafidele la înmuiat în apă caldă. Într-un bol, amestecați oul și zahărul, radeți coaja de portocală și încorporați uleiul, laptele și pâinea, care trebuie să se imbibe bine. Adăugați lichiorul și stafidele (stoarse cu mâna) și amestecați, având grijă ca pâinea să absoarbă cât mai mult din compoziție. Între timp, tocați migdalele și tăiați mărul cubulețe. Adăugați în compoziție făina, praful de copt și mărul și continuați să amestecați. Turnați în tavă și, după ce nivelați compoziția, distribuiți migdalele pe suprafață și coaceți la 180 °C în cuptor static timp de aproximativ 50 de minute (trebuie să se formeze o crustă). Scoateți prăjitura și lăsați-o 30 de minute la răcit pe un grătar, apoi presărați zahăr pudră înainte de servire.

Nardone di Vaglia, prăjitură din pâine întărită

Ingredienti per 8 persone

150 g di pane raffermo • 1 uovo • 80 g di zucchero • 60 g di uvetta • 2 cucchiaini di liquore (all'arancia) • 8 g di lievito in polvere per dolci • 250 ml di latte • 120 g di farina • 25 g di olio di semi • 30 g di mandorle • scorza di un'arancia grattugiata • 1 mela

Ingrediente pentru 8 persoane

150 g pâine uscată • 1 ou • 80 g zahăr • 60 g stafide • 2 linguri de lichior (de portocale) • 8 g praf de copt • 250 ml lapte • 120 g făină • 25 g ulei de floarea soarelui • 30 g migdale • coaja rasă a unei portocale • 1 măr

pagine realizate da
• pagini realizate de
Clara Mitola

traducere
Olivia Simion

GENNAIO • MARZO

ASOCIAȚIA ITALIENILOR DIN ROMÂNIA - RO.AS.IT. · STR. ION LUCA CARAGIALE NR. 24, 020045 BUCUREȘTI

TEL.: +4 0372 772 459; FAX: +4 021 313 3064

WWW.ROASIT.RO